

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського
„Харківський авіаційний інститут”

І.Г. Шебанов

**ДИНАМІЧНИЙ СИНТЕЗ ТА АНАЛІЗ АВІАЦІЙНИХ
МЕХАНІЗМІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕОМ.
СИЛОВИЙ РОЗРАХУНОК**

Навчальний посібник

Харків „ХАІ” 2003

УДК 629.735.33-2.018:681.3 (075.8)

Динамічний синтез та аналіз авіаційних механізмів з використанням ЕОМ. Силовий розрахунок – Навч. посібник./ І.Г. Шебанов. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т „Харків. авіац. ін-т”, 2003. – 47 с.

Розглянуто силовий розрахунок механізмів другого класу, наведено алгоритми визначення реакцій у кінематичних парах структурних груп другого класу першого, другого видів та силового розрахунку вхідних ланок механізмів.

Для студентів, що вивчають дисципліну ТМ і ТММ.

Іл. 6. Бібліогр.: 3 назви

Рецензенти: канд. фіз.-мат. наук О.О. Гончаренко,
канд. техн. наук, доц. В.І. Іщенко

© Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
„Харківський авіаційний інститут”, 2003 р.

ЗМІСТ

1. Силовий розрахунок плоских важільних механізмів методом кінетостатики	4
1.1. Урахування сил інерції	4
1.2. Послідовність силового розрахунку механізмів другого класу зі степенем рухомості $W = 1$	5
1.3. Визначення реакцій у кінематичних парах структурних груп	5
1.3.1. Структурна група другого класу першого виду	5
1.3.2. Структурна група другого класу другого виду	16
1.3.3. Структурна група другого класу третього виду	25
1.4. Силовий розрахунок вхідної ланки механізму	35
1.4.1. Силовий розрахунок, якщо енергія від двигуна до вхідної ланки робочої машини (виконавчого механізму) передається зубчастою передачею	35
1.4.2. Силовий розрахунок, якщо енергія від двигуна до вхідної ланки робочої машини (виконавчого механізму) передається за допомогою муфти	40
Бібліографічний список	46

1. Силовий розрахунок плоских важільних механізмів методом кінестатики

Силовий розрахунок важільних механізмів полягає у визначенні сил, які діють на окремі ланки механізму. Це потрібно для розрахунку на міцність окремих деталей, визначення потужності приводу, тертя в кінематичних парах, коефіцієнта корисної дії механізму тощо.

Силовий розрахунок може бути виконаний різними методами. У теорії механізмів і машин застосовується метод кінестатики.

1.1. Урахування сил інерції

Урахування сил інерції здійснюється у передбаченні, що ланки механізмів мають площину симетрії, паралельну площині руху. Тоді сили інерції можуть бути зведені:

а) до головного вектора $\overline{F}_{in}$ і головного моменту $\overline{M}_{in}$ - при плоскопаралельному русі ланки та нерівномірному обертальному русі ланки навколо осі, що не проходить через центр мас (рис. 1.1, а, б):

$$\overline{F}_{in} = -m\overline{W}_s, \quad (1.1)$$

$$\overline{M}_{in} = -J_s\overline{\varepsilon}, \quad (1.2)$$

де m і J_s - маса та момент інерції ланки відносно осі, що проходить через центр мас; $\overline{W}_s$ та $\overline{\varepsilon}$ - прискорення центру мас і кутове прискорення ланки;

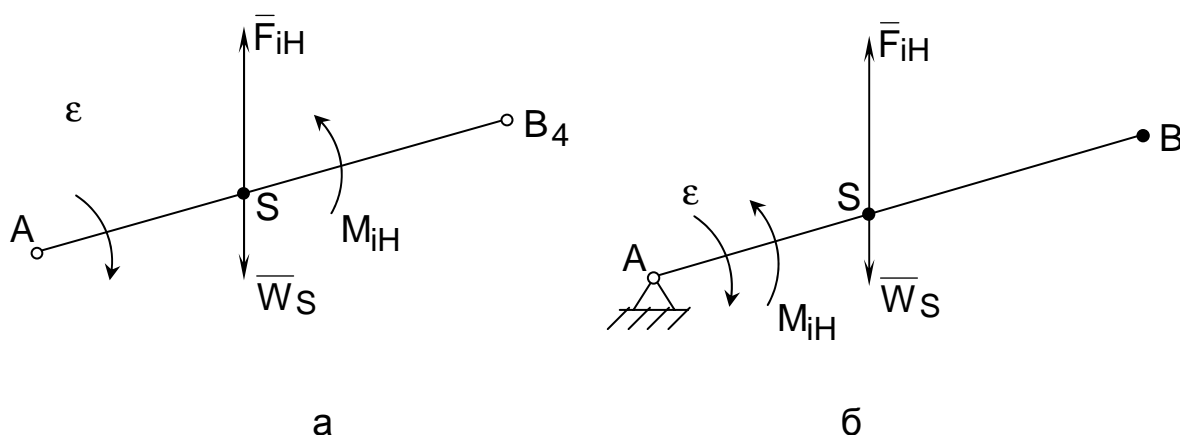

Рис. 1.1

б) до головного вектора сил інерції $\overline{F}_{in} (\overline{M}_{in} = 0)$ при поступальному нерівномірному русі ланки і рівномірному обертальному русі ланки відносно осі, що не проходить через центр мас;

в) до головного моменту сил інерції $\overline{M}_{in} (\overline{F}_{in} = 0)$ при нерівномірному обертальному русі ланки навколо осі, що проходить через центр мас.

1.2. Послідовність силового розрахунку механізмів другого класу зі ступенем рухомості $W=1$

1. З механізму виділяють структурну групу, останню у порядку нашарування. До ланок прикладаються сили, що на них діють (зовнішні, сили інерції реакції ланок, від яких відокремлена ця група),* визначають реакції у кінематичних парах групи).

2. Виділяють структурну групу, передостанню у порядку нашарування. До ланок групи прикладаються всі сили, у тому числі вже відомі реакції від групи, останньої у порядку нашарування. Визначають реакції в кінематичних парах групи. Наступна структурна група розраховується аналогічно.

3. Виконують силовий розрахунок вхідної ланки механізму. До вхідної ланки прикладаються сили, що на неї діють, у тому числі вже відома реакція від структурної групи, першої у порядку нашарування. Визначають реакцію в кінематичній парі, що утворюється вхідною ланкою та стояком, і зрівноважувальну силу або зрівноважувальний момент.

1.3. Визначення реакції у кінематичних парах структурних груп

1.3.1. Структурна група другого класу першого виду (рис. 1.2)

Дано: l_{BA}, l_{BC} - довжини ланок 2 і 3; l_{AS_2}, l_{BS_2} - розміри, що визначають положення центрів мас S_2 та S_3 на ланках; φ_2, φ_3 - напрямні кути векторів $\overline{AB}$ та $\overline{CB}$; F_2, F_3 - значення головних векторів зовнішніх сил, що включають головні вектори сил інерції;

---

* Сили тертя вважаються малими і тому при силовому розрахунку не враховуються.

γ_2, γ_3 - напрямні кути головних векторів $\bar{F}_2$ та $\bar{F}_3$; M_2, M_3 - алгебричні величини головних моментів зовнішніх сил, що включають головні моменти сил інерції.

За додатні приймаються кути φ_i, γ_i , напрямки яких відраховуються від напрямку осі OX (рис. 1.2) проти ходу годинникової стрілки.

Необхідно визначити реакції в кінематичних парах структурної групи $\bar{R}_{12}, \bar{R}_{23} = -\bar{R}_{32}; \bar{R}_{43}$.

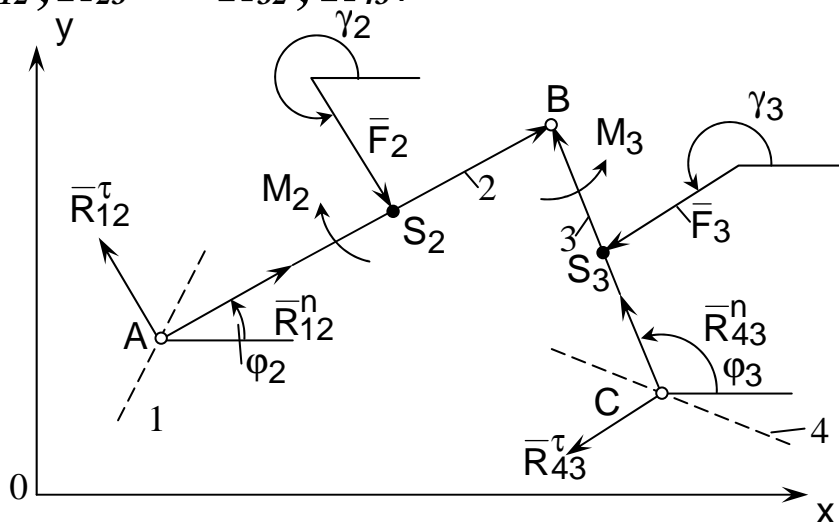

Рис. 1.2

У шарнірах A та C реакції розкладаються на дві взаємно перпендикулярні складові:

$$\bar{R}_{12} = \bar{R}_{12}^n + \bar{R}_{12}^\tau; \bar{R}_{43} = \bar{R}_{43}^n + \bar{R}_{43}^\tau.$$

Попередній напрямок реакцій $\bar{R}_{12}^n$ та $\bar{R}_{43}^n$ приймається таким, щоб їх напрямні кути γ_{ij}^n збігалися з напрямними кутами ланок φ_k , тобто $\gamma_{12}^n = \varphi_2$; $\gamma_{43}^n = \varphi_3$.

Попередній напрямок реакцій $\bar{R}_{12}^\tau$ та $\bar{R}_{43}^\tau$ одержують поворотом $\bar{R}_{12}^n$ та $\bar{R}_{43}^n$ на кут $0,5\pi$ проти ходу годинникової стрілки:

$$\gamma_{12}^\tau = \varphi_2 + 0,5\pi; \gamma_{43}^\tau = \varphi_3 + 0,5\pi.$$

Величину реакції $\overline{\mathbf{R}}_{12}^\tau$ знаходять із рівняння моментів

$$\Sigma \mathbf{M}_{B_2} = \overline{\ell}_{BA} \times \overline{\mathbf{R}}_{12}^\tau + \overline{\ell}_{BS_2} \times \overline{\mathbf{F}}_2 + \overline{\mathbf{M}}_2 = \mathbf{0}, \quad (1.3)$$

або

$$\begin{aligned} & \overline{k} \left| \begin{array}{l} \overline{\ell}_{BA} \cos(\varphi_2 + \pi) \overline{\ell}_{BA} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ \overline{\mathbf{R}}_{12}^\tau \cos(\varphi_2 + 0,5\pi) \overline{\mathbf{R}}_{12}^\tau \sin(\varphi_2 + 0,5\pi) \end{array} \right| + \\ & + \overline{k} \left| \begin{array}{l} \overline{\ell}_{BS_2} \cos(\varphi_2 + \pi) \overline{\ell}_{BS_2} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ \mathbf{F}_2 \cos \gamma_2 \quad \mathbf{F}_2 \sin \gamma_2 \end{array} \right| + \overline{\mathbf{M}}_2 = \mathbf{0}, \quad (1.4) \end{aligned}$$

звідки
$$\mathbf{R}_{12}^\tau = \frac{\mathbf{F}_2 \overline{\ell}_{BS_2} \sin(\varphi_2 - \gamma_2) + \mathbf{M}_2}{\overline{\ell}_{BA}}. \quad (1.5)$$

Якщо чисельне значення правої частини виразу (1.5) одержується зі знаком мінус, то $\gamma_{12}^\tau = \varphi_2 - 0,5\pi$.

Величину реакції $\overline{\mathbf{R}}_{43}^\tau$ визначають із рівняння моментів

$$\Sigma \mathbf{M}_{B_3} = \overline{\ell}_{BC} \times \overline{\mathbf{R}}_{43}^\tau + \overline{\ell}_{BS_3} \times \overline{\mathbf{F}}_3 + \overline{\mathbf{M}}_3 = \mathbf{0}, \quad (1.6)$$

або

$$\begin{aligned} & \overline{k} \left| \begin{array}{l} \overline{\ell}_{BC} \cos(\varphi_3 + \pi) \overline{\ell}_{BC} \sin(\varphi_3 + \pi) \\ \overline{\mathbf{R}}_{43}^\tau \cos(\varphi_3 + 0,5\pi) \overline{\mathbf{R}}_{43}^\tau \sin(\varphi_3 + 0,5\pi) \end{array} \right| + \\ & + \overline{k} \left| \begin{array}{l} \overline{\ell}_{BS_3} \cos(\varphi_3 + \pi) \overline{\ell}_{BS_3} \sin(\varphi_3 + \pi) \\ \mathbf{F}_3 \cos \gamma_3 \quad \mathbf{F}_3 \sin \gamma_3 \end{array} \right| + \overline{\mathbf{M}}_3 = \mathbf{0}, \quad (1.7) \end{aligned}$$

звідки
$$\mathbf{R}_{43}^\tau = \frac{\mathbf{F}_3 \overline{\ell}_{BS_3} \sin(\varphi_3 - \gamma_3) + \mathbf{M}_3}{\overline{\ell}_{BC}}. \quad (1.8)$$

Якщо чисельне значення правої частини виразу (1.8) одержується зі знаком мінус, то $\gamma_{43}^{\tau} = \varphi_3 - 0,5\pi$.

Для визначення реакцій $\overline{R}_{12}^n$ та $\overline{R}_{43}^n$ запишемо векторне рівняння (1.9) рівноваги структурної групи:

$$\overline{R}_{12}^n + \overline{R}_{12}^{\tau} + \overline{F}_2 + \overline{F}_3 + \overline{R}_{43}^{\tau} + \overline{R}_{43}^n = 0. \quad (1.9)$$

Проектуючи вектори сил на координатні осі, дістанемо

$$\begin{aligned} R_{12}^n \cos \varphi_2 + |R_{12}^{\tau}| \cos \gamma_{12}^{\tau} + F_2 \cos \gamma_2 + F_3 \cos \gamma_3 + \\ + |R_{43}^{\tau}| \cos \gamma_{43}^{\tau} + R_{43}^n \cos \varphi_3 = 0, \\ R_{12}^n \sin \varphi_2 + |R_{12}^{\tau}| \sin \gamma_{12}^{\tau} + F_2 \sin \gamma_2 + F_3 \sin \gamma_3 + \\ + |R_{43}^{\tau}| \sin \gamma_{43}^{\tau} + R_{43}^n \sin \varphi_3 = 0. \end{aligned}$$

Перепишемо ці вирази у вигляді

$$\begin{aligned} R_{12}^n \cos \varphi_2 + R_{43}^n \cos \varphi_3 = -(|R_{12}^{\tau}| \cos \gamma_{12}^{\tau} + F_2 \cos \gamma_2 + \\ + F_3 \cos \gamma_3 + |R_{43}^{\tau}| \cos \gamma_{43}^{\tau}), \\ R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{43}^n \sin \varphi_3 = -(|R_{12}^{\tau}| \sin \gamma_{12}^{\tau} + F_2 \sin \gamma_2 + \\ + F_3 \sin \gamma_3 + |R_{43}^{\tau}| \sin \gamma_{43}^{\tau}). \end{aligned} \quad (1.10)$$

Позначивши праві частини рівнянь (1.10) відповідно (-А) та (-В), маємо

$$\begin{aligned} R_{12}^n \cos \varphi_2 + R_{43}^n \cos \varphi_3 = -A, \\ R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{43}^n \sin \varphi_3 = -B. \end{aligned}$$

Розв'язуючи систему рівнянь (1.10), знаходимо R_{12}^n та R_{43}^n :

$$R_{12}^n = -\frac{A \sin \varphi_3 - B \cos \varphi_3}{\sin(\varphi_3 - \varphi_2)},$$

$$R_{43}^n = -\frac{A \sin \varphi_2 - B \cos \varphi_2}{\sin(\varphi_2 - \varphi_3)}.$$

Якщо $R_{12}^n < 0$, то $\gamma_{12}^n = \varphi_2 + \pi$; якщо $R_{43}^n < 0$, то $\gamma_{43}^n = \varphi_3 + \pi$.

Знайдемо значення реакцій $\bar{R}_{12}$ та $\bar{R}_{43}$:

$$R_{12} = \sqrt{(R_{12}^n)^2 + (R_{12}^\tau)^2}, \quad (1.11)$$

$$R_{43} = \sqrt{(R_{43}^n)^2 + (R_{43}^\tau)^2} \quad (1.12)$$

та напрямні кути векторів $\bar{R}_{12}$ та $\bar{R}_{43}$:

$$\gamma_{12} = \varphi_2 + \arctg \frac{R_{12}^\tau}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2, \quad (1.13)$$

$$\gamma_{12} = \varphi_2 + \pi + \arctg \frac{R_{12}^\tau}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2 - \pi, \quad (1.14)$$

$$\gamma_{43} = \varphi_3 + \arctg \frac{R_{43}^\tau}{R_{43}^n}, \text{ якщо } \gamma_{43}^n = \varphi_3, \quad (1.15)$$

$$\gamma_{43} = \varphi_3 + \pi + \arctg \frac{R_{43}^\tau}{R_{43}^n}, \text{ якщо } \gamma_{43}^n = \varphi_3 - \pi. \quad (1.16)$$

Реакцію $\overline{\mathbf{R}}_{23}$ знайдемо із умови рівноваги третьої ланки:

$$\overline{\mathbf{R}}_{43} + \overline{\mathbf{F}}_3 + \overline{\mathbf{R}}_{23} = \mathbf{0}. \quad (1.17)$$

У проєкціях на осі координат

$$(\mathbf{R}_{23})_x = -(\mathbf{R}_{43} \cos \gamma_{43} + \mathbf{F}_3 \cos \gamma_3), \quad (1.18)$$

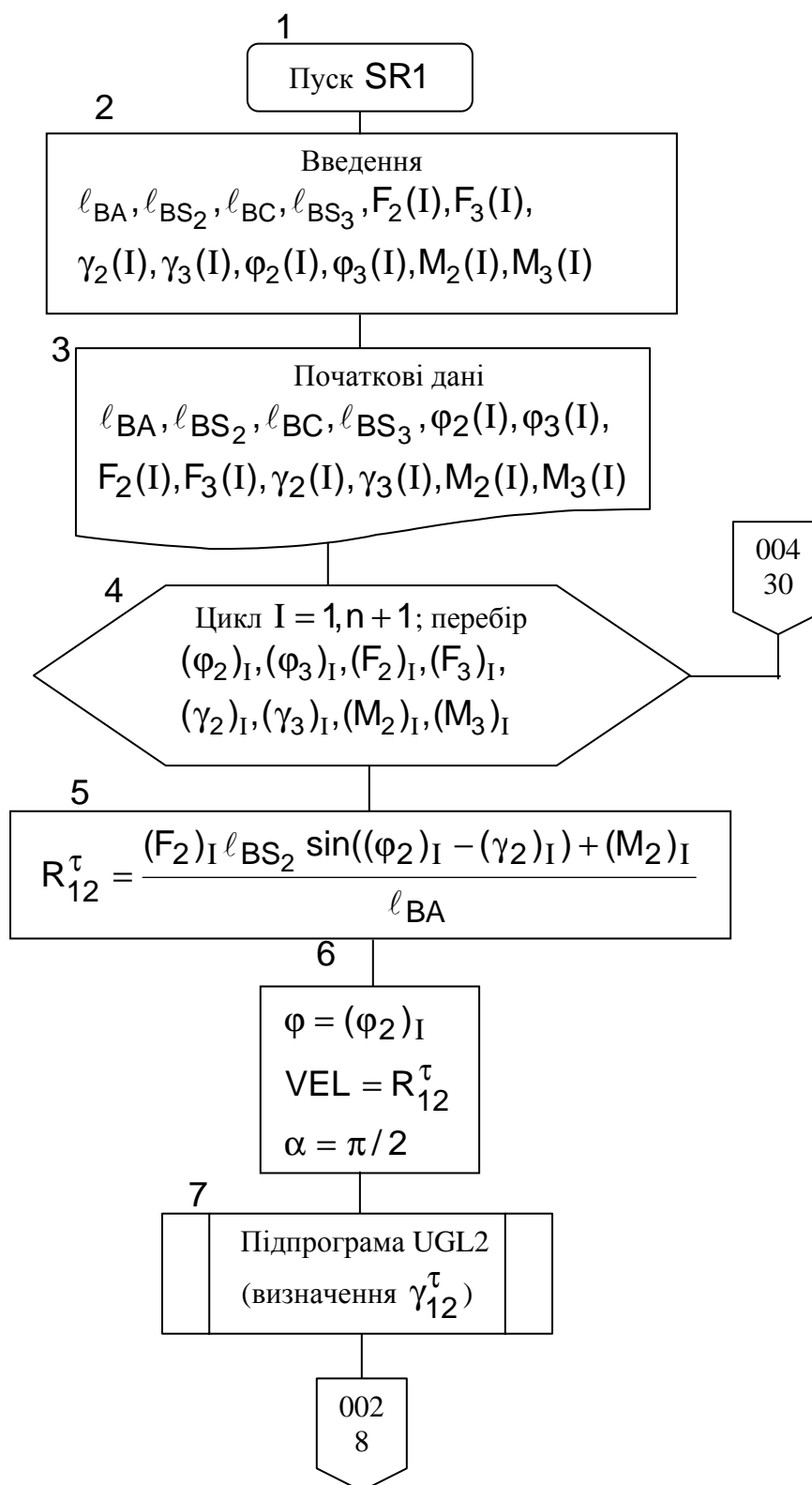
$$(\mathbf{R}_{23})_y = -(\mathbf{R}_{43} \sin \gamma_{43} + \mathbf{F}_3 \sin \gamma_3). \quad (1.19)$$

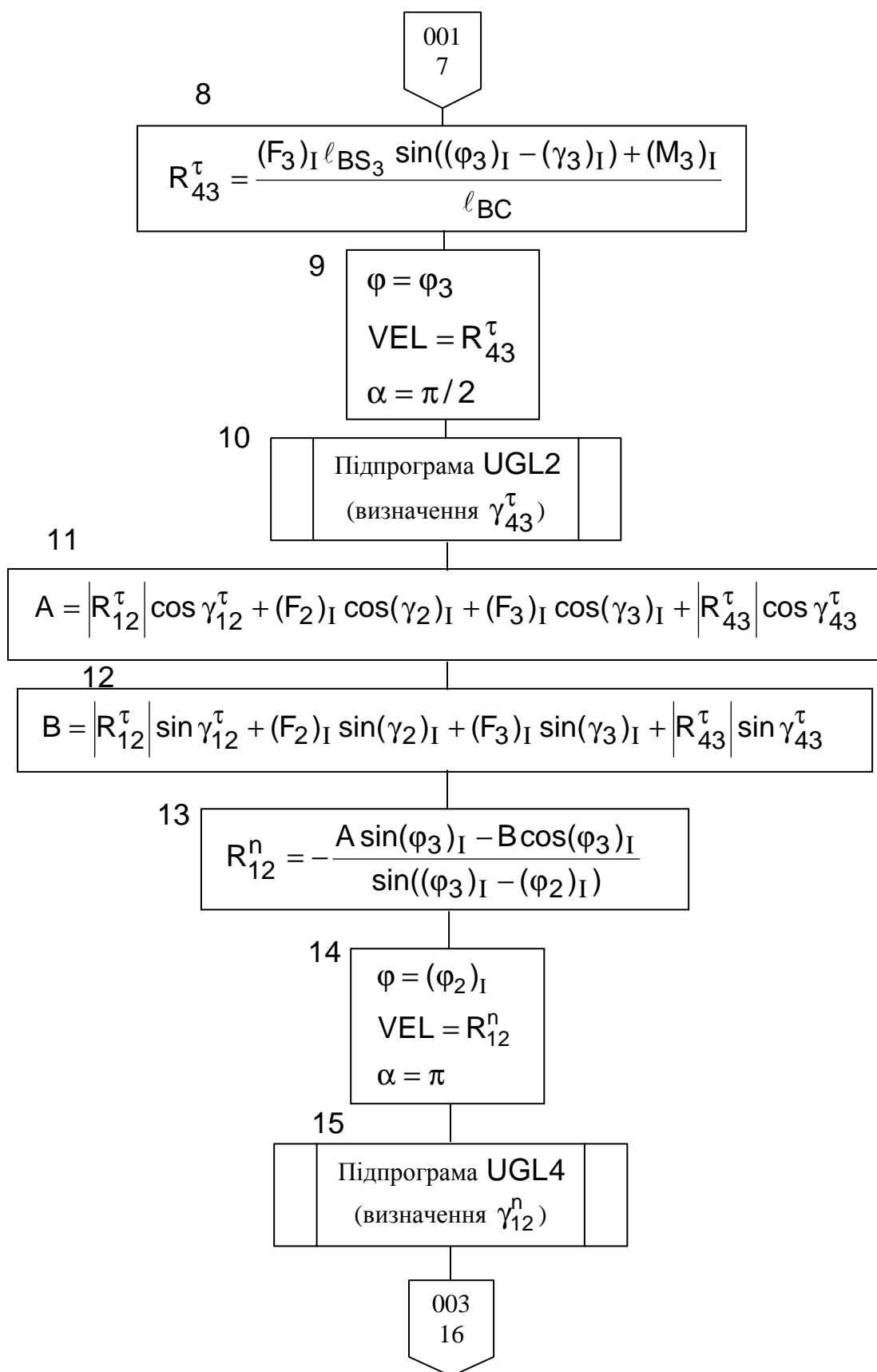
Тоді

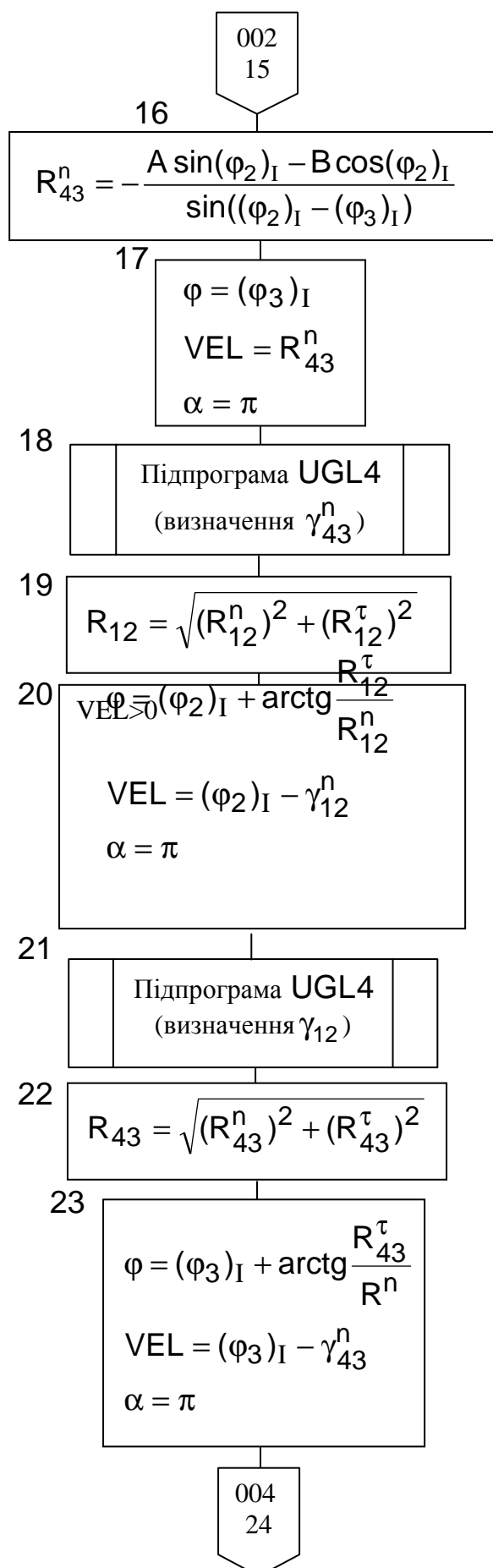
$$\mathbf{R}_{23} = \sqrt{(\mathbf{R}_{23})_x^2 + (\mathbf{R}_{23})_y^2}, \quad (1.20)$$

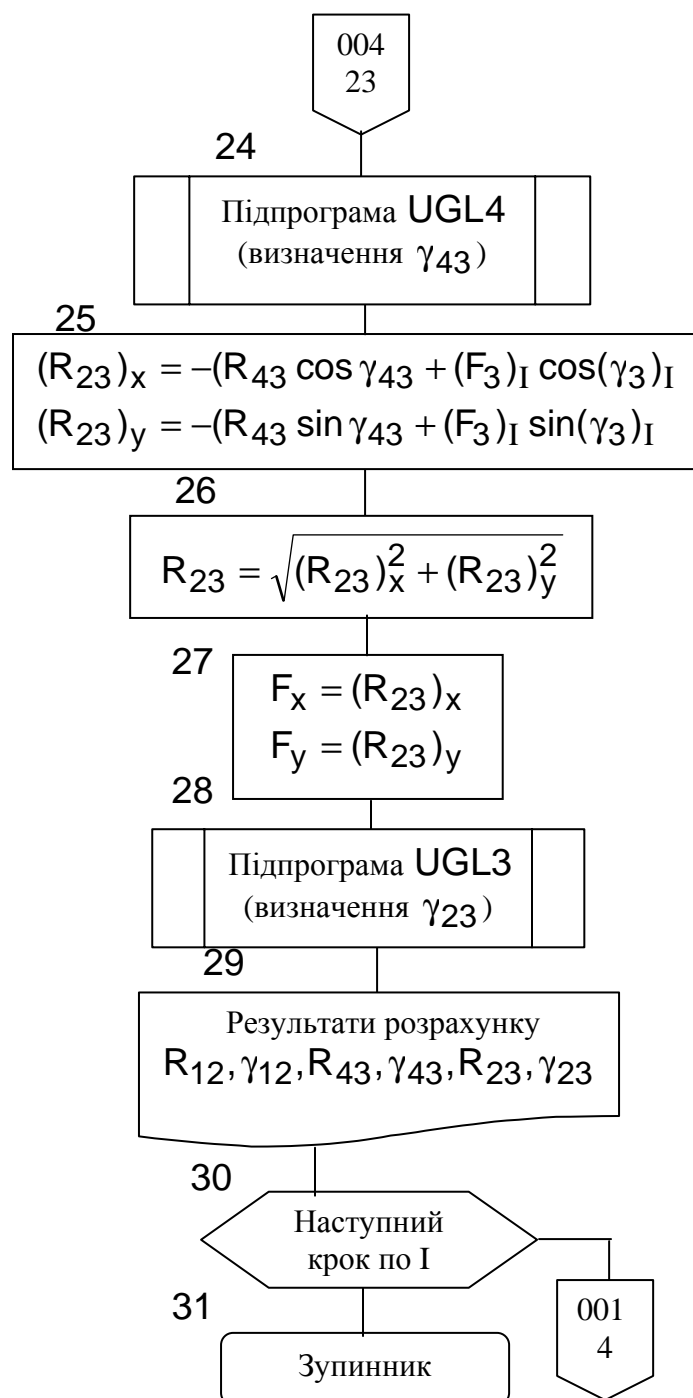
$$\gamma_{23} = \begin{cases} \arctg \left[(\mathbf{R}_{23})_y / (\mathbf{R}_{23})_x, \text{ якщо } (\mathbf{R}_{23})_x \geq 0, \right. \\ \left. \pi + \arctg \left[(\mathbf{R}_{23})_y / (\mathbf{R}_{23})_x, \text{ якщо } (\mathbf{R}_{23})_x < 0. \right. \right. \end{cases} \quad (1.21)$$

Схема алгоритму програми SR1 визначення реакцій в кінематичних парах структурної групи другого класу першого виду

Позначення, застосовані у схемі алгоритму програми SR1:

ℓ_{BA} - довжина ланки AB ;

ℓ_{BS_2} - розмір, що визначає положення точки S_2 на ланці AB ;

ℓ_{BC} - довжина ланки BC ;

ℓ_{BS_3} - розмір, що визначає положення точки S_3 на ланці BC ;

$F_2(I)$ - масив значень сили $\overline{F}_2$;

$F_3(I)$ - масив значень сили $\overline{F}_3$;

$\gamma_2(I)$ - масив значень напрямного кута вектора $\overline{F}_2$;

$\gamma_3(I)$ - масив значень напрямного кута вектора $\overline{F}_3$;

$\varphi_2(I)$ - масив значень напрямного кута вектора $\overline{AB}$;

$\varphi_3(I)$ - масив значень напрямного кута вектора $\overline{CB}$;

$(\varphi_2)_I$ - елемент масиву $\varphi_2(I)$;

$(\varphi_3)_I$ - елемент масиву $\varphi_3(I)$;

$(F_2)_I$ - елемент масиву $F_2(I)$;

$(F_3)_I$ - елемент масиву $F_3(I)$;

$(\gamma_2)_I$ - елемент масиву $\gamma_2(I)$;

$(\gamma_3)_I$ - елемент масиву $\gamma_3(I)$;

$M_2(I)$ - масив алгебричних величин моменту $\overline{M}_2$;

$M_3(I)$ - масив алгебричних величин моменту $\overline{M}_3$;

$(M_2)_I$ - елемент масиву $M_2(I)$;

$(M_3)_I$ - елемент масиву $M_3(I)$;

R_{I2}^{τ} - алгебрична величина тангенціальної складової реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

R_{I2}^n - алгебрична величина нормальної складової реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

R_{43}^{τ} - алгебрична величина тангенціальної складової реакції четвертої ланки на третю у шарнірі C ;

R_{43}^n - алгебрична величина нормальної складової реакції четвертої ланки на третю у шарнірі C ;

γ_{12}^{τ} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{12}^{\tau}$;

γ_{12}^n - напрямний кут вектора $\overline{R}_{12}^n$;

γ_{43}^{τ} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{43}^{\tau}$;

γ_{43}^n - напрямний кут вектора $\overline{R}_{43}^n$;

R_{12} - значення повної реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

γ_{12} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{12}$;

R_{43} - значення повної реакції четвертої ланки на третю у шарнірі C ;

γ_{43} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{43}$;

R_{23} - значення повної реакції другої ланки на третю у шарнірі B ;

γ_{23} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{23}$.

1.3.2. Структурна група другого класу другого виду (рис. 1.3)

Дано : l_{BA} - довжина ланки 2; l_{BS_2} - розмір, що визначає положення центру мас S_2 на ланці 2; φ_2 - напрямний кут вектора $\overline{AB}$; φ_4 - кут, що визначає положення осі поступальної пари відносно осі Ox ; F_2, F_3 - значення головних векторів зовнішніх сил, що включають головні вектори сил інерції; γ_2, γ_3 - напрямні кути головних векторів $\overline{F}_2$ та $\overline{F}_3$; M_2 - алгебрична величина головного моменту зовнішніх сил другої ланки, що включає головний момент сил інерції.

За додатні приймаються кути φ_i , γ_i , напрямки яких відраховуються від напрямку осі OX (рис.1.3) проти ходу годинникової стрілки.

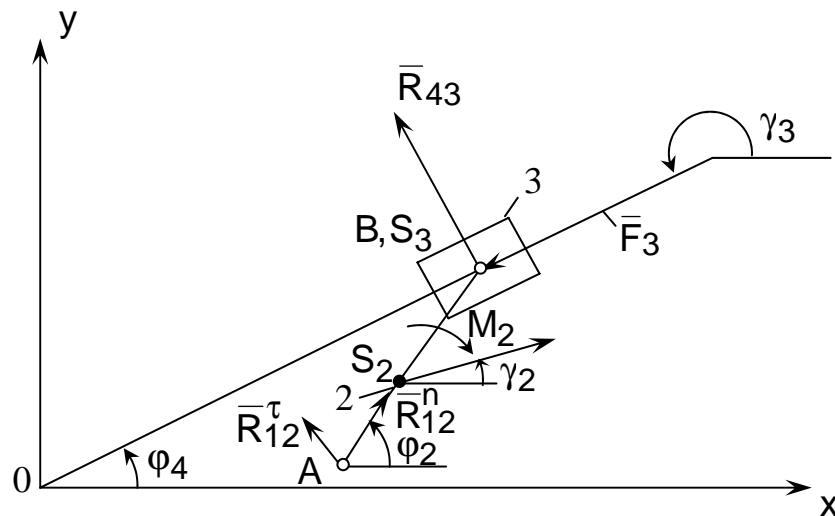

Рис. 1.3

Необхідно визначити реакції в кінематичних парах структурної групи $\bar{R}_{12}, \bar{R}_{23}, = -\bar{R}_{32}, \bar{R}_{43}$. В шарнірі А реакцію розкладають на дві взаємно перпендикулярні складові $\bar{R}_{12} = \bar{R}_{12}^n + \bar{R}_{12}^\tau$. Попередній напрямок реакції $\bar{R}_{12}^n$ приймаємо таким, щоб кут γ_{12}^n збігався з кутом φ_2 .

Попередній напрямок вектора $\bar{R}_{12}^\tau$ одержують поворотом $\bar{R}_{12}^n$ на кут $0,5\pi$ проти ходу годинникової стрілки ($\gamma_{12}^\tau = \varphi_2 + 0,5\pi$).

Напрямок реакції $\bar{R}_{43}$ приймемо таким, щоб $\gamma_{43} = \varphi_4 + 0,5\pi$.

Величину реакції $\bar{R}_{12}^\tau$ визначимо з умови рівноваги другої ланки у формі рівняння моментів:

$$\Sigma \bar{M}_{B_2} = \bar{l}_{BA} \times \bar{R}_{12}^\tau + \bar{l}_{BS_2} \times \bar{F}_2 + \bar{M}_2 = 0, \quad (1.22)$$

або

$$\bar{k} \left| \begin{array}{l} \bar{l}_{BA} \cos(\varphi_2 + \pi) \bar{l}_{BA} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ \bar{R}_{12}^\tau \cos(\varphi_2 + 0,5\pi) \bar{R}_{12}^\tau \sin(\varphi_2 + 0,5\pi) \end{array} \right| +$$

$$+k \left| \begin{array}{l} \ell_{BS_2} \cos(\varphi_2 + \pi) \ell_{BS_2} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ F_2 \cos \gamma_2 \quad F_2 \sin \gamma_2 \end{array} \right| + \overline{M}_2 = 0, \quad (1.23)$$

звідки

$$R_{I2}^\tau = \frac{F_2 \ell_{BS_2} \sin(\varphi_2 - \gamma_2) + M_2}{\ell_{BA}}, \quad (1.24)$$

де M_2 - алгебрична величина.

Якщо чисельне значення правої частини виразу (1.24) одержується зі знаком мінус, то $\gamma_{I2}^\tau = \varphi_2 - 0,5\pi$.

Для визначення величин реакцій $\overline{R}_{I2}^n$ та $\overline{R}_{43}$ запишемо векторне рівняння рівноваги структурної групи:

$$\overline{R}_{I2}^n + \overline{R}_{I2}^\tau + \overline{F}_2 + \overline{F}_3 + \overline{R}_{43} = 0, \quad (1.25)$$

Спроектувавши вектори сил на координатні осі, одержимо

$$R_{I2}^n \cos \varphi_2 + \left| R_{I2}^\tau \right| \cos \gamma_{I2}^\tau + F_2 \cos \gamma_2 + F_3 \cos \gamma_3 + \\ + R_{43} \cos(\varphi_4 + 0,5\pi) = 0;$$

$$R_{I2}^n \sin \varphi_2 + \left| R_{I2}^\tau \right| \sin \gamma_{I2}^\tau + F_2 \sin \gamma_2 + F_3 \sin \gamma_3 + \\ + R_{43} \sin(\varphi_4 + 0,5\pi) = 0,$$

або

$$R_{I2}^n \cos \varphi_2 - R_{43} \sin \varphi_4 = \\ = - \left(\left| R_{I2}^\tau \right| \cos \gamma_{I2}^\tau + F_2 \cos \gamma_2 + F_3 \cos \gamma_3 \right), \quad (1.26)$$

$$\begin{aligned}
& R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{43} \cos \varphi_4 = \\
& = - \left(\left| R_{12}^\tau \right| \sin \gamma_{12}^\tau + F_2 \sin \gamma_2 + F_3 \sin \gamma_3 \right).
\end{aligned}$$

Позначивши праві частини рівнянь (1.26) відповідно $(-A)$ та $(-B)$, маємо

$$R_{12}^n \cos \varphi_2 - R_{43} \sin \varphi_4 = -A,$$

$$R_{12}^n \sin \varphi_2 - R_{43} \cos \varphi_4 = -B.$$

Розв'язавши систему рівнянь (1.26), визначимо величини реакцій $\overline{R}_{12}^n$ та $\overline{R}_{43}$:

$$R_{12}^n = - \frac{A \cos \varphi_4 + B \sin \varphi_4}{\cos(\varphi_2 - \varphi_4)},$$

$$R_{43} = \frac{A \sin \varphi_2 - B \cos \varphi_2}{\cos(\varphi_2 - \varphi_4)}.$$

Якщо $R_{12}^n < 0$, то $\gamma_{12}^n = \varphi_2 + \pi$, якщо $R_{43} < 0$, то $\gamma_{43} = \varphi_4 - 0,5\pi$.

Знайдемо значення та напрямний кут реакції $\overline{R}_{12}$:

$$R_{12} = \sqrt{(R_{12}^n)^2 + (R_{12}^\tau)^2}; \quad (1.27)$$

$$\gamma_{12} = \varphi_2 + \arctg \frac{R_{12}^\tau}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2;$$

$$\gamma_{12} = \varphi_2 + \pi + \operatorname{arctg} \frac{R_{12}^r}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2 + \pi. \quad (1.28)$$

Лінія дії реакції $\overline{R}_{43}$ проходить через центр шарніра B , тобто плече h_{43} реакції $\overline{R}_{43}$ відносно точки B дорівнює нулю.

Величину реакції $\overline{R}_{23}$ визначимо з розгляду рівноваги третьої ланки:

$$\overline{R}_{43} + \overline{F}_3 + \overline{R}_{23} = 0, \quad (1.29)$$

звідки

$$(\overline{R}_{23})_x = -(\overline{R}_{43} \cos \gamma_{43} + \overline{F}_3 \cos \gamma_3), \quad (1.30)$$

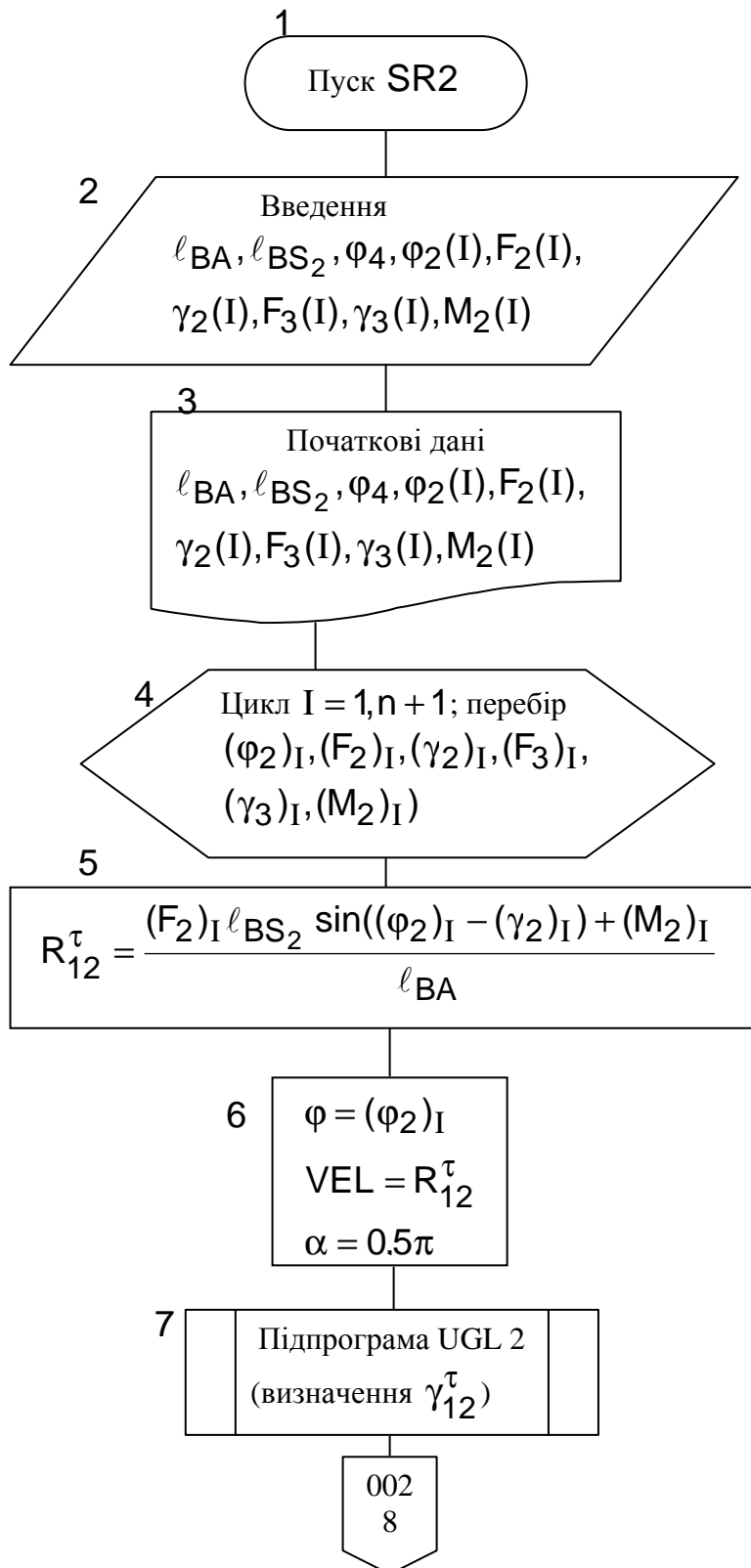
$$(\overline{R}_{23})_y = -(\overline{R}_{43} \sin \gamma_{43} + \overline{F}_3 \sin \gamma_3).$$

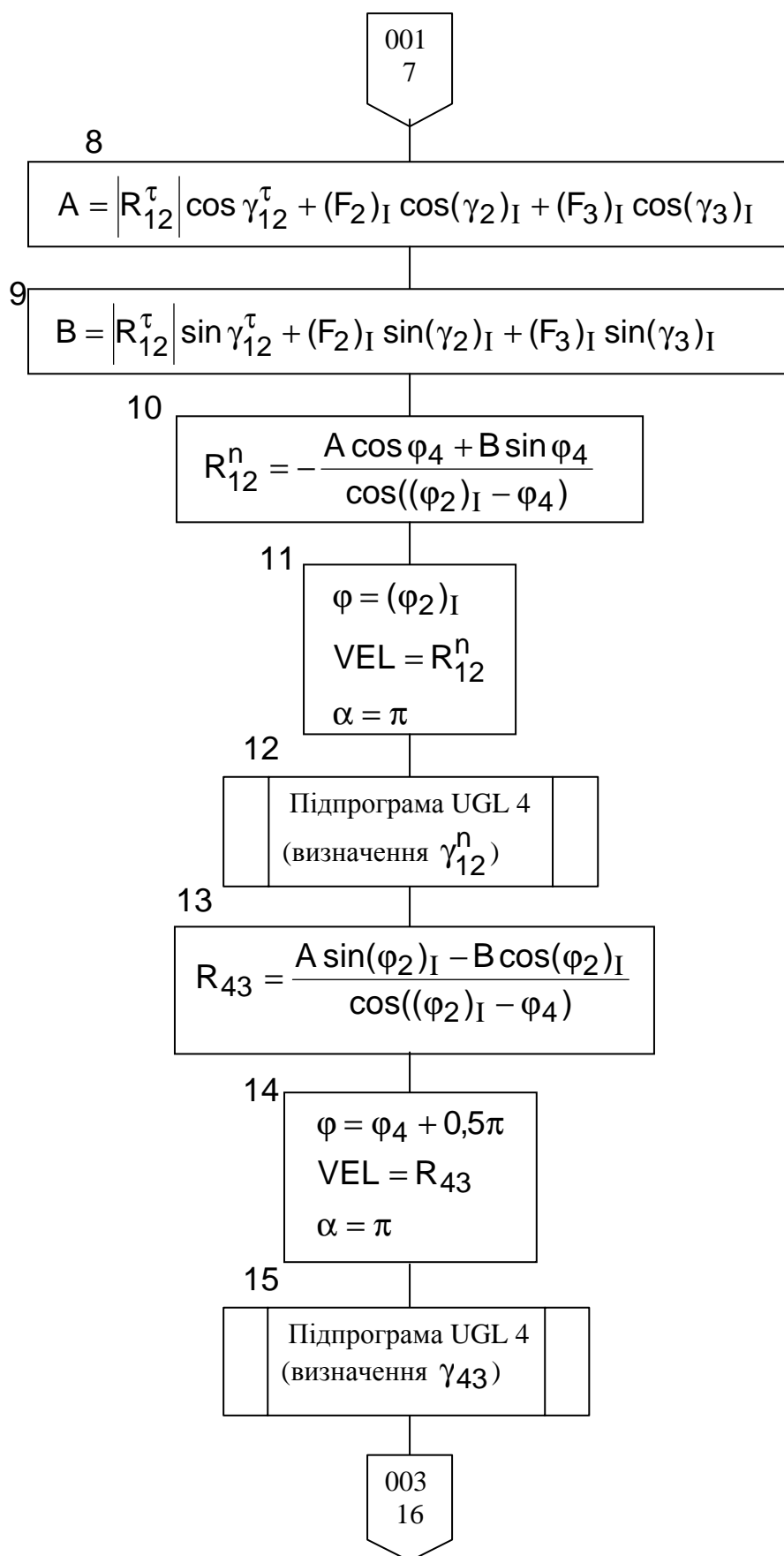
Знайдемо значення та напрямний кут реакції $\overline{R}_{23}$:

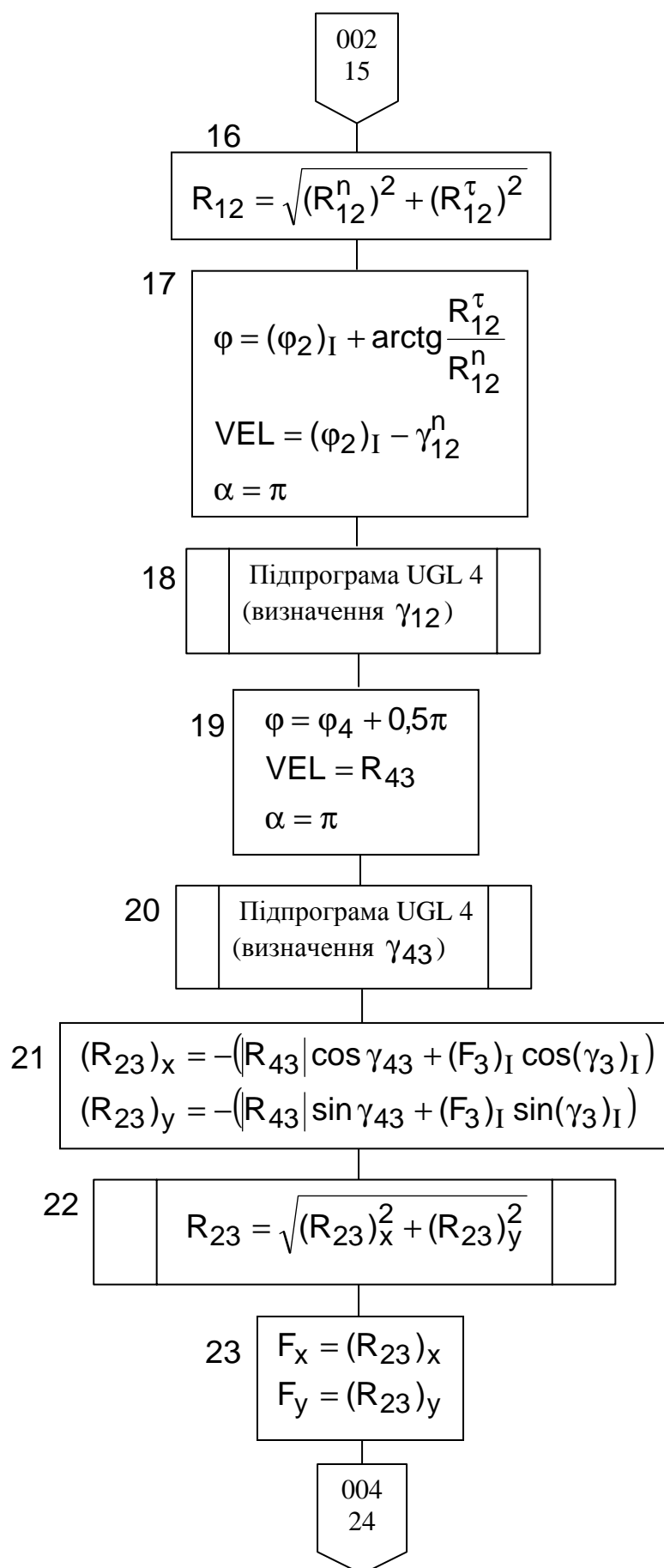
$$\overline{R}_{23} = \sqrt{(\overline{R}_{23})_x^2 + (\overline{R}_{23})_y^2}; \quad (1.31)$$

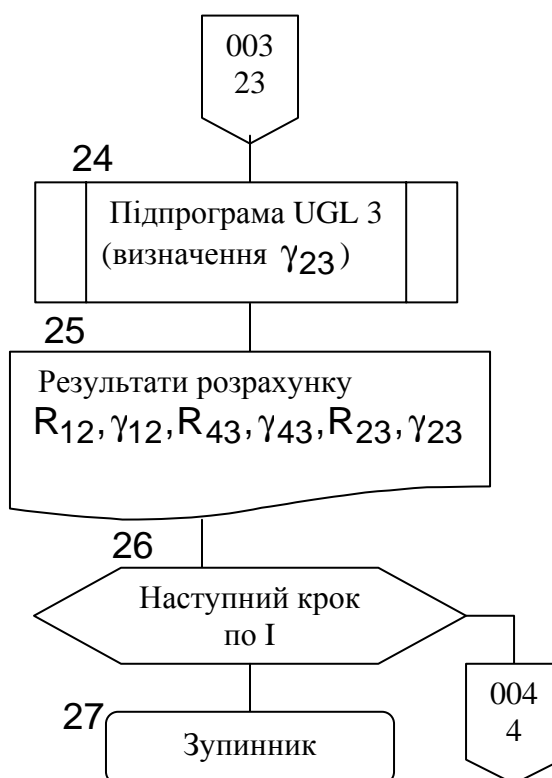
$$\gamma_{23} = \begin{cases} \operatorname{arctg}((\overline{R}_{23})_y / (\overline{R}_{23})_x), \text{ якщо } (\overline{R}_{23})_x \geq 0, \\ \pi + \operatorname{arctg}((\overline{R}_{23})_y / (\overline{R}_{23})_x), \text{ якщо } (\overline{R}_{23})_x < 0. \end{cases} \quad (1.32)$$

Схема
алгоритму програми SR2 визначення реакцій в кінематичних
парах структурної групи другого класу другого виду

Позначення, застосовані у схемі алгоритму програми SR2:

l_{BA} - довжина ланки BA ;

l_{BS_2} - розмір, що визначає положення точки S_2 на ланці BA ;

φ_4 - кут нахилу осі поступальної пари;

$F_2(I)$ - масив значень сили $\overline{F}_2$;

$\gamma_2(I)$ - масив значень напрямних кутів сили $\overline{F}_2$;

$F_3(I)$ - масив значень сили $\overline{F}_3$;

$\gamma_3(I)$ - масив значень напрямних кутів сили $\overline{F}_3$;

$M_2(I)$ - масив алгебричних величин моменту $\overline{M}_2$;

$(F_2)_I$ - елемент масиву $F_2(I)$;

$(\gamma_2)_I$ - елемент масиву $\gamma_2(I)$;

$(F_3)_I$ - елемент масиву $F_3(I)$;

$(\gamma_3)_I$ - елемент масиву $\gamma_3(I)$;

$(M_2)_I$ - елемент масиву $M_2(I)$;

R_{12}^{τ} - алгебрична величина тангенціальної складової реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

R_{12}^n - алгебрична величина нормальної складової реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

R_{43} - алгебрична величина реакції четвертої ланки на третю в поступальній парі B ;

γ_{43} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{43}$;

R_{12} - значення повної реакції першої ланки на другу у шарнірі A ;

γ_{12} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{12}$;

R_{23} - значення повної реакції другої ланки на третю у шарнірі B ;

γ_{23} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{23}$.

1.3.3. Структурна група другого класу третього виду (рис. 1.4)

Дано: l_{AB}, l_{EC} - довжини ланок; l_{AS_2}, l_{ES_3} - розміри, що визначають положення центрів мас S_2 та S_3 на ланках групи; l_{BC} - хід поршня; φ_2 - кут, що визначає положення осі поступальної пари відносно осі OX ; F_2, F_3 - значення головних векторів зовнішніх сил, що включають головні вектори сил інерції; γ_2, γ_3 - напрямні кути головних векторів $\overline{F}_2$ та $\overline{F}_3$; M_2, M_3 - алгебричні величини головних моментів зовнішніх сил, що включають головні моменти сил інерції.

За додатні приймаються кути φ_i , γ_i , напрямки яких відраховуються від напрямку осі OX проти ходу годинникової стрілки.

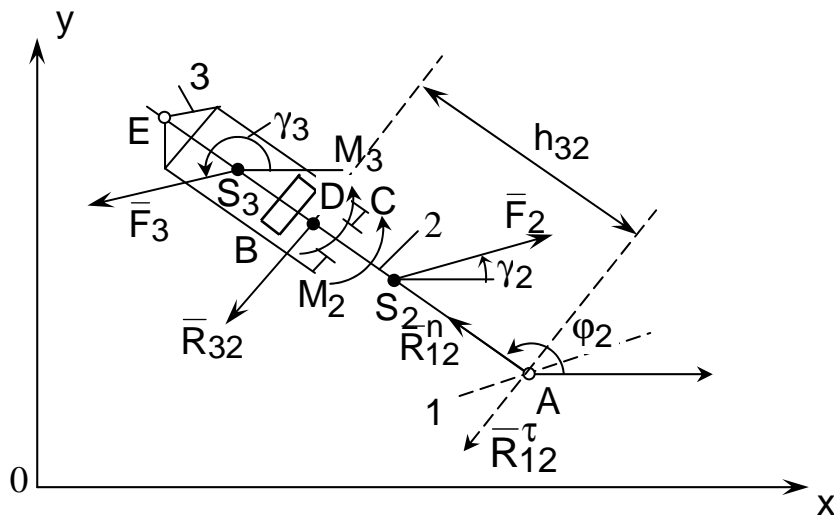

Рис. 1.4

Необхідно визначити реакції в кінематичних парах структурної групи $\overline{R}_{12}, \overline{R}_{23}, = -\overline{R}_{32}, \overline{R}_{43}$. h_{32} - плече реакції $\overline{R}_{32}$. В шарнірі A реакцію розкладемо на дві взаємно перпендикулярні складові $\overline{R}_{12} = \overline{R}_{12}^n + \overline{R}_{12}^\tau$.

Попередній напрямок реакції $\overline{R}_{12}^n$ приймаємо таким, щоб її напрямний кут γ_{12}^n збігався з кутом φ_2 .

Попередній напрямок реакції $\overline{R}_{12}^\tau$ одержують поворотом $\overline{R}_{12}^n$ на кут $0,5\pi$ проти ходу годинникової стрілки.

Напрямок реакції $\overline{R}_{32}$ прийемо таким, щоб $\gamma_{32} = \varphi_2 + 0,5\pi$.

Величину реакції $\overline{R}_{12}^\tau$ визначимо з умови рівноваги структурної групи у формі рівняння моментів:

$$\begin{aligned} \overline{\Sigma M}_E = \overline{l}_{EA} \times \overline{R}_{12}^\tau + \overline{l}_{ES_2} \times \overline{F}_2 + \\ + \overline{l}_{ES_3} \times \overline{F}_3 + \overline{M}_2 + \overline{M}_3 = 0. \end{aligned} \quad (1.33)$$

де $\overline{l}_{EA} = (\overline{l}_{AB} - \overline{l}_{BC}) + \overline{l}_{EC}$; $\overline{l}_{ES_2} = \overline{l}_{EA} - \overline{l}_{AS_2}$,

або

$$\overline{k} \left| \begin{array}{l} \overline{l}_{EA} \cos(\varphi_2 + \pi) \overline{l}_{EA} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ \overline{R}_{12}^\tau \cos(\varphi_2 + 0,5\pi) \overline{R}_{12}^\tau \sin(\varphi_2 + 0,5) \end{array} \right| +$$

$$\begin{aligned}
& + \overline{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{ES_2} \cos(\varphi_2 + \pi) & \ell_{ES_2} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ F_2 \cos \gamma_2 & F_2 \sin \gamma_2 \end{array} \right| + \\
& + \overline{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{ES_3} \cos(\varphi_2 + \pi) & \ell_{ES_3} \sin(\varphi_2 + \pi) \\ F_3 \cos \gamma_3 & F_3 \sin \gamma_3 \end{array} \right| + \\
& \quad \quad \quad + \overline{M}_2 + \overline{M}_3 = 0,
\end{aligned} \tag{1.34}$$

звідки

$$\begin{aligned}
R_{12}^\tau = \frac{F_2 \ell_{ES_2} \sin(\varphi_2 - \gamma_2) + F_3 \ell_{ES_3} \sin(\varphi_2 - \gamma_2)}{\ell_{EA}} + \\
+ \frac{M_2 + M_3}{\ell_{EA}}.
\end{aligned} \tag{1.35}$$

Якщо чисельне значення правої частини виразу (1.35) одержується зі знаком мінус, то $\gamma_{12}^\tau = \varphi_2 - 0,5\pi$.

Для визначення величин реакцій $\overline{R}_{12}^n$ та $\overline{R}_{32}$ запишемо векторне рівняння рівноваги другої ланки:

$$\overline{R}_{12}^n + \overline{R}_{12}^\tau + \overline{F}_2 + \overline{R}_{32} = 0. \tag{1.36}$$

Проектуючи вектори сил на координатні осі, дістанемо

$$R_{12}^n \cos \varphi_2 + R_{12}^\tau \cos \gamma_{12}^\tau + F_2 \cos \gamma_2 + R_{32} \cos(\varphi_2 + 0,5\pi) = 0;$$

$$R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{12}^\tau \sin \gamma_{12}^\tau + F_2 \sin \gamma_2 + R_{32} \sin(\varphi_2 + 0,5\pi) = 0,$$

або

$$R_{12}^n \cos \varphi_2 - R_{32} \sin \varphi_2 = -(R_{12}^\tau \cos \gamma_{12}^\tau + F_2 \cos \gamma_2); \tag{1.37}$$

$$R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{32} \cos \varphi_2 = -(R_{12}^\tau \sin \gamma_{12}^\tau + F_2 \sin \gamma_2).$$

Позначивши праві частини рівнянь (1.10) відповідно $(-A)$ та $(-B)$, маємо

$$\begin{aligned} R_{12}^n \cos \varphi_2 - R_{43} \sin \varphi_2 &= -A, \\ R_{12}^n \sin \varphi_2 + R_{32} \cos \varphi_2 &= -B. \end{aligned}$$

Розв'язуючи систему рівнянь (1.37), знайдемо величини реакцій $\overline{R}_{12}^n$ та $\overline{R}_{32}$:

$$\begin{aligned} R_{12}^n &= -(A \cos \varphi_2 + B \sin \varphi_2), \\ R_{32} &= A \sin \varphi_2 - B \cos \varphi_2. \end{aligned}$$

Якщо $R_{12}^n < 0$, то $\gamma_{12}^n = \varphi_2 - \pi$, якщо $R_{32} < 0$, то $\gamma_{32} = \varphi_2 - 0,5\pi$.

Значення реакції $\overline{R}_{12}$ дорівнює

$$R_{12} = \sqrt{(R_{12}^n)^2 + (R_{12}^\tau)^2}. \quad (1.38)$$

Напрячний кут реакції $\overline{R}_{12}$

$$\gamma_{12} = \varphi_2 + \operatorname{arctg} \frac{R_{12}^\tau}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2,$$

$$\text{або } \gamma_{12} = \varphi_2 + \pi + \operatorname{arctg} \frac{R_{12}^\tau}{R_{12}^n}, \text{ якщо } \gamma_{12}^n = \varphi_2 - \pi. \quad (1.39)$$

Для визначення величини реакції $\overline{R}_{43}$ запишемо векторне рівняння рівноваги третьої ланки:

$$\overline{R}_{23} + \overline{F}_3 + \overline{R}_{43} = 0. \quad (1.40)$$

Проектуючи вектори сил на координатні осі, маємо

$$\begin{aligned} (R_{43})_x &= -(R_{23} \cos \gamma_{23} + F_3 \cos \gamma_3), \\ (R_{43})_y &= -(R_{23} \sin \gamma_{23} + F_3 \sin \gamma_3), \end{aligned} \quad (1.41)$$

де $\gamma_{23} = \gamma_{32} + \pi$; $R_{23} = |R_{32}|$.

Тоді значення реакції $\bar{R}_{43}$

$$R_{43} = \sqrt{(R_{43})_x^2 + (R_{43})_y^2}, \quad (1.42)$$

а напрямний кут вектора $\bar{R}_{43}$

$$\gamma_{43} = \begin{cases} \arctg((R_{43})_y / (R_{43})_x), & \text{якщо } (R_{43})_x \geq 0, \\ \pi + \arctg((R_{43})_y / (R_{43})_x), & \text{якщо } (R_{43})_x < 0. \end{cases} \quad (1.43)$$

Плече $h_{32} = \ell_{AD}$ реакції $\bar{R}_{32}$ визначимо із рівняння моментів

$$\Sigma M_{A_2} = \bar{\ell}_{AD} \times \bar{R}_{32} + \bar{\ell}_{AS_2} \times \bar{F}_2 + \bar{M}_2 = 0, \quad (1.44)$$

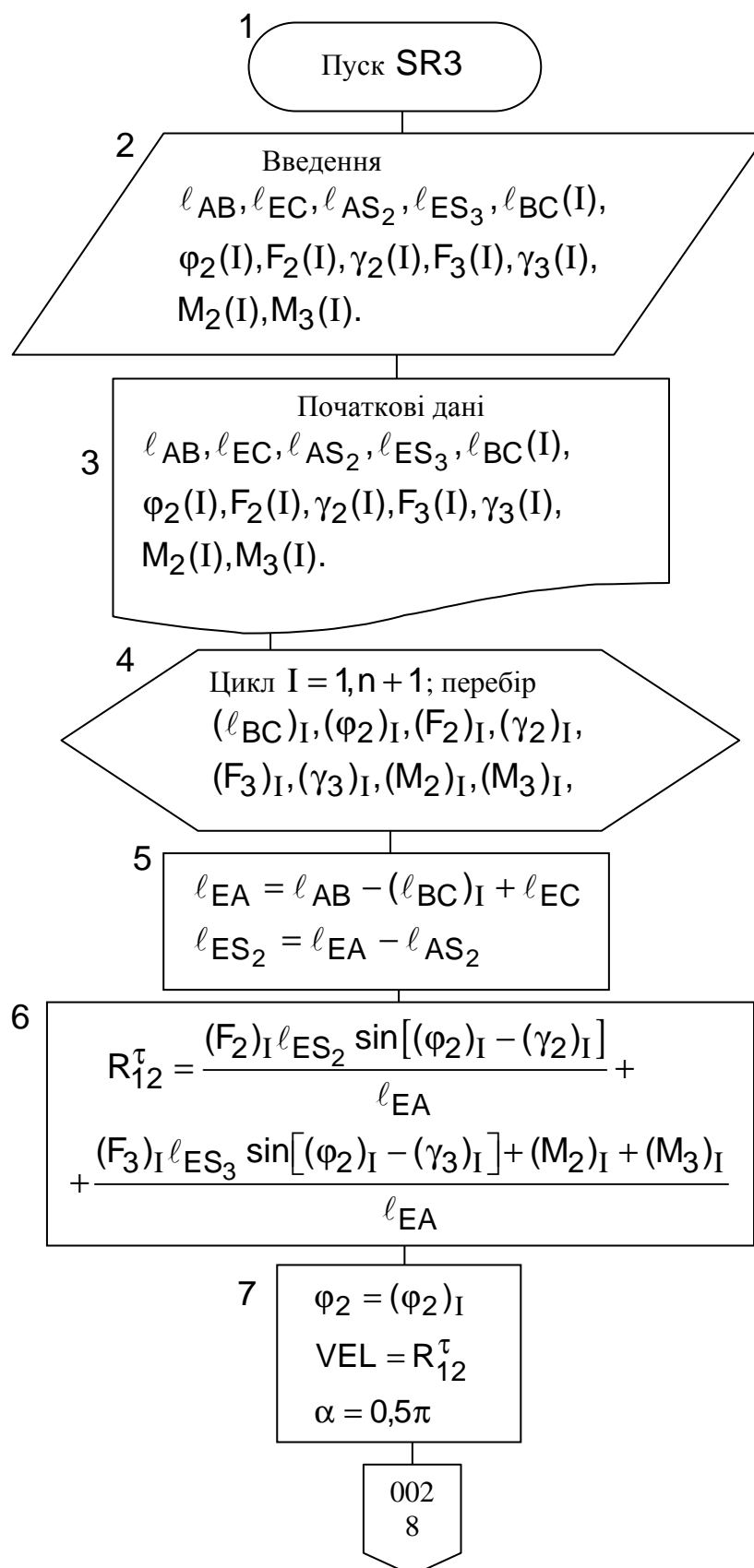
або

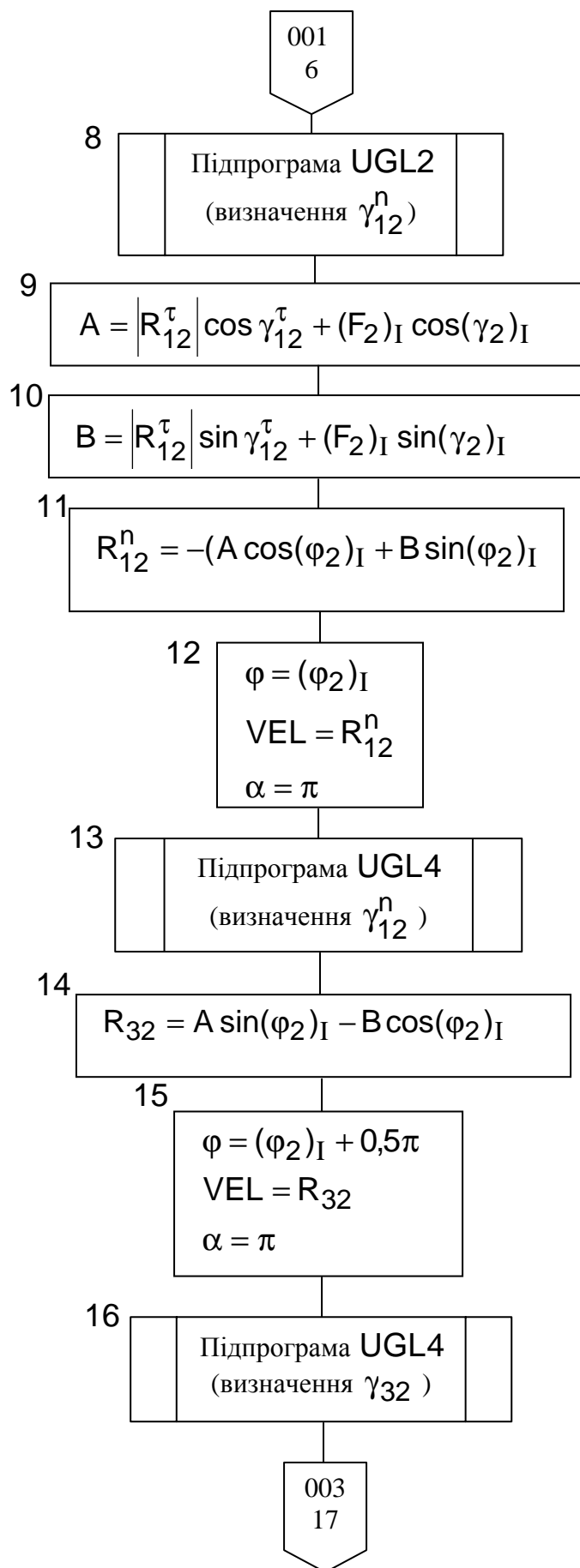
$$\begin{aligned} & \bar{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{AD} \cos \varphi_2 & \ell_{AD} \sin \varphi_2 \\ R_{32} \cos \gamma_{32} & R_{32} \sin \gamma_{32} \end{array} \right| + \\ & + \bar{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{AS_2} \cos \varphi_2 & \ell_{AS_2} \sin \varphi_2 \\ F_2 \cos \gamma_2 & F_2 \sin \gamma_2 \end{array} \right| + \bar{M}_2 = 0, \end{aligned} \quad (1.45)$$

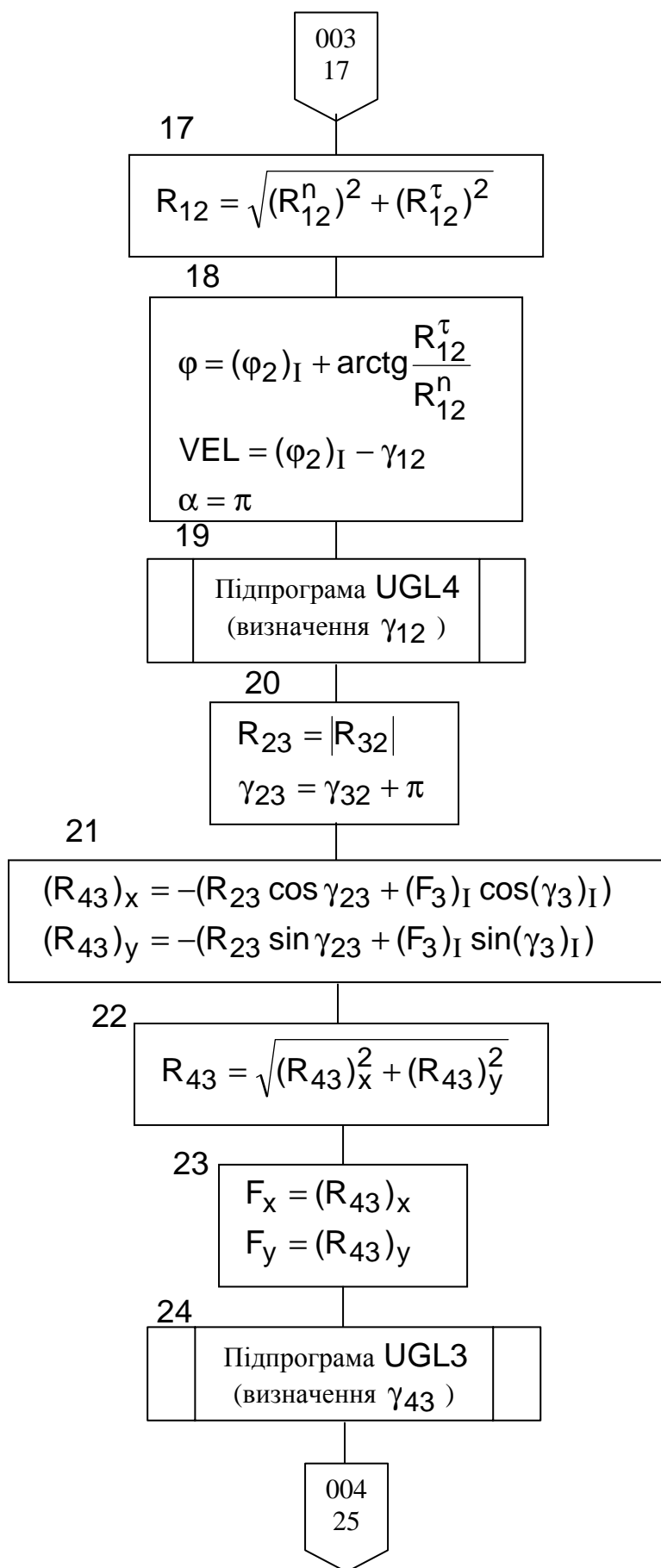
звідки

$$h_{32} = - \frac{F_2 \ell_{AS_2} \sin(\gamma_2 - \varphi_2) + M_2}{|R_{32}| \sin(\gamma_{32} - \varphi_2)}, \quad (1.46)$$

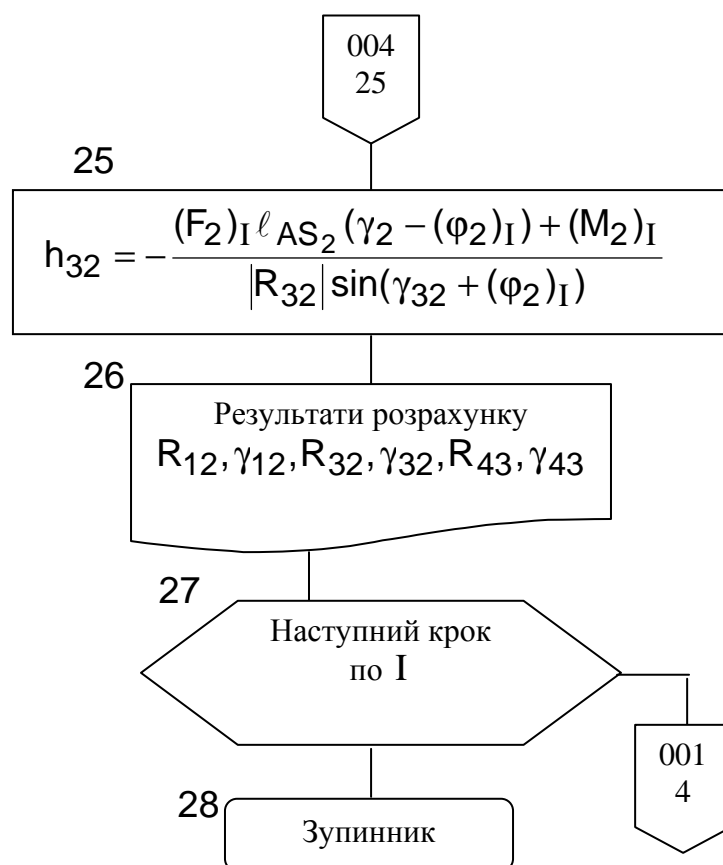
Схема алгоритму програми SR3 визначення реакцій в кінематичних парах структурної групи другого класу третього виду

Позначення, застосовані у схемі алгоритму програми SR3:

ℓ_{AB} - довжина штока з поршнем;

ℓ_{EC} - довжина циліндра;

ℓ_{AS_2} - розмір, що визначає положення точки S_2 на ланці 2;

ℓ_{ES_3} - розмір, що визначає положення центру мас циліндра;

$\ell_{BC}(I)$ - масив значень ходу поршня;

$\varphi_2(I)$ - масив значень кута φ_2 ;

$F_2(I)$ - масив значень головного вектора $\overline{F}_2$;

$F_3(I)$ - масив значень головного вектора $\overline{F}_3$;

$\gamma_2(I)$ - масив значень напрямного кута головного вектора $\overline{F}_2$;

$\gamma_3(I)$ - масив значень напрямного кута головного вектора $\overline{F}_3$;

$M_2(I)$ - масив алгебричних величин головного моменту $\overline{M}_2$;

$M_3(I)$ - масив алгебричних величин головного моменту $\overline{M}_3$;

$(\varphi_2)_I$ - елемент масиву $\varphi_2(I)$;

$(F_2)_I$ - елемент масиву $F_2(I)$;

$(F_3)_I$ - елемент масиву $F_3(I)$;

$(\gamma_2)_I$ - елемент масиву $\gamma_2(I)$;

$(\gamma_3)_I$ - елемент масиву $\gamma_3(I)$;

$(M_2)_I$ - елемент масиву $M_2(I)$;

$(M_3)_I$ - елемент масиву $M_3(I)$;

R_{12}^{τ} - алгебрична величина тангенціальної складової реакції першої ланки на другу в шарнірі A ;

R_{12}^n - алгебрична величина нормальної складової реакції першої ланки на другу в шарнірі A ;

R_{32} - алгебрична величина реакції третьої ланки на другу в поступальній парі структурної групи;

γ_{32} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{32}$;

R_{12} - значення повної реакції $\overline{R}_{12}$;

γ_{12} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{12}$;

R_{43} - значення повної реакції $\overline{R}_{43}$;

γ_{43} - напрямний кут вектора $\overline{R}_{43}$;

h_{32} - плече реакції $\overline{R}_{32}$.

1.4. Силовий розрахунок вхідної ланки механізму
1.4.1. Силовий розрахунок, якщо енергія від двигуна до вхідної ланки робочої машини (виконавчого механізму) передається зубчастою передачею (рис.1.5)

Дано : ℓ_{O_1A} - довжина вхідної ланки 1; $\ell_{O_1S_1}$ - розмір, що визначає положення центру мас S_1 на вхідній ланці 1; ℓ_{O_1P} - радіус навчального кола колеса; φ_1 - кут, що визначає положення вхідної ланки 1; F_1 - значення головного вектора відомих зовнішніх сил, що включає головний вектор сил інерції; γ_1 - напрямний кут вектора $\bar{F}_1$; $R_{21} = |R_{12}|$ - значення реакції від структурної групи, першої у порядку нашарування; $\gamma_{21} = \gamma_{12} + \pi$ - напрямний кут вектора $\bar{R}_{21}$; M_1 - алгебрична величина головного моменту відомих зовнішніх сил, що включає головний момент сил інерції.

Попереднє значення напрямного кута невідомої зрівноважувальної сили $\bar{F}_{3p}$ приймається $0,5\pi - \alpha_w$. Необхідно визначити зрівноважувальну силу $\bar{F}_{3p}$ та реакцію $\bar{R}_{O_1}$ у шарнірі O_1 .

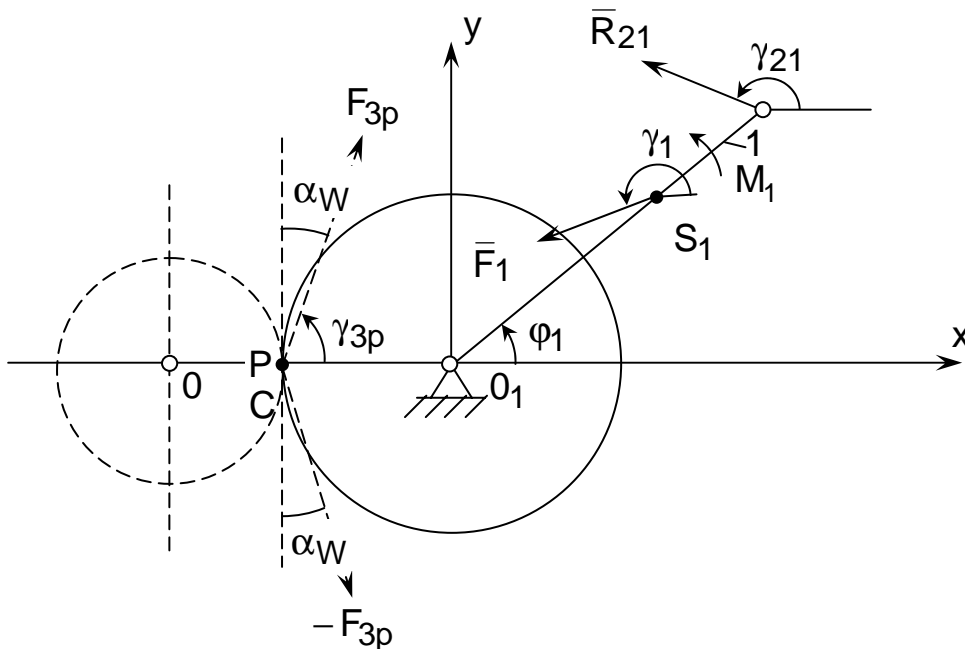

Рис. 1.5

Величину зрівноважувальної сили знайдемо із рівняння моментів:

$$\begin{aligned} \Sigma \bar{\mathbf{M}}_{O1} = \bar{\ell}_{O1P} \times \bar{\mathbf{F}}_{3p} + \\ + \bar{\ell}_{O1S1} \times \bar{\mathbf{F}}_1 + \bar{\ell}_{O1A} \times \bar{\mathbf{R}}_{21} + \bar{\mathbf{M}}_1 = \mathbf{0}, \end{aligned} \quad (1.47)$$

або

$$\begin{aligned} \bar{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{O1P} \cos \pi & \ell_{O1P} \sin \pi \\ F_{3p} \cos \gamma_{3p} & F_{3p} \sin \gamma_{3p} \end{array} \right| + \bar{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{OS1} \cos \varphi_1 & \ell_{OS1} \sin \varphi_1 \\ F_1 \cos \gamma_1 & F_1 \sin \gamma_1 \end{array} \right| + \\ + \bar{k} \left| \begin{array}{cc} \ell_{O1A} \cos \varphi_1 & \ell_{O1A} \sin \varphi_1 \\ R_{21} \cos \gamma_{21} & R_{21} \sin \gamma_{21} \end{array} \right| + \bar{\mathbf{M}}_1 = \mathbf{0}, \end{aligned} \quad (1.48)$$

звідки

$$\begin{aligned} F_{3p} = \frac{F_1 \ell_{O1S1} \sin(\gamma_1 - \varphi_1)}{\ell_{O1P} \sin \gamma_{3p}} + \\ + \frac{R_{21} \ell_{O1A} \sin(\gamma_{21} - \varphi_1) + M_1}{\ell_{O1P} \sin \gamma_{3p}}. \end{aligned} \quad (1.49)$$

Якщо значення правої частини виразу (1.49) одержується зі знаком мінус, то $\gamma_{3p} = 1,5\pi + \alpha_w$.

Значення реакції $\bar{\mathbf{R}}_{O1}$ визначимо з умови рівноваги ланки 1:

$$\bar{\mathbf{R}}_{O1} + \bar{\mathbf{F}}_1 + \bar{\mathbf{F}}_{3p} + \bar{\mathbf{R}}_{21} = \mathbf{0}, \quad (1.50)$$

або

$$(\mathbf{R}_{O1})_x = -(F_1 \cos \gamma_1 + F_{3p} \cos \gamma_{3p} + R_{21} \cos \gamma_{21}), \quad (1.51)$$

$$(\mathbf{R}_{O1})_y = -(F_1 \sin \gamma_1 + F_{3p} \sin \gamma_{3p} + R_{21} \sin \gamma_{21}).$$

Тоді

$$R_{O1} = \sqrt{(R_{O1})_x^2 + (R_{O1})_y^2}, \quad (1.52)$$

$$\gamma_{O1} = \begin{cases} \arctg((R_{O1})_y / (R_{O1})_x), \text{ якщо } (R_{O1})_x \geq 0, \\ \pi + \arctg((R_{O1})_y / (R_{O1})_x), \text{ якщо } (R_{O1})_x < 0. \end{cases} \quad (1.53)$$

Позначення, застосовані у схемі алгоритму програми SRWL1:

l_{O1A} - довжина вхідної ланки 1;

l_{O1S1} - розмір, що визначає положення центру мас на вхідній ланці;

l_{O1P} - радіус початкового кола зубчастого колеса;

α_w - кут зачеплення;

$\varphi_1(I)$ - масив значень кута φ_1 ;

$F_1(I)$ - масив значень головного вектора $\overline{F}_1$;

$\gamma_1(I)$ - масив значень напрямного кута головного вектора $\overline{F}_1$;

$R_{21}(I)$ - масив значень реакції $\overline{R}_{21}$;

$\gamma_{21}(I)$ - масив значень напрямного кута реакції $\overline{R}_{21}$;

$M_1(I)$ - масив алгебричних величин головного моменту $\overline{M}_1$;

$(\varphi_1)_I$ - елемент масиву $\varphi_1(I)$;

$(F_1)_I$ - елемент масиву $F_1(I)$;

$(\gamma_1)_I$ - елемент масиву $\gamma_1(I)$;

$(\gamma_3)_I$ - елемент масиву $\gamma_3(I)$;

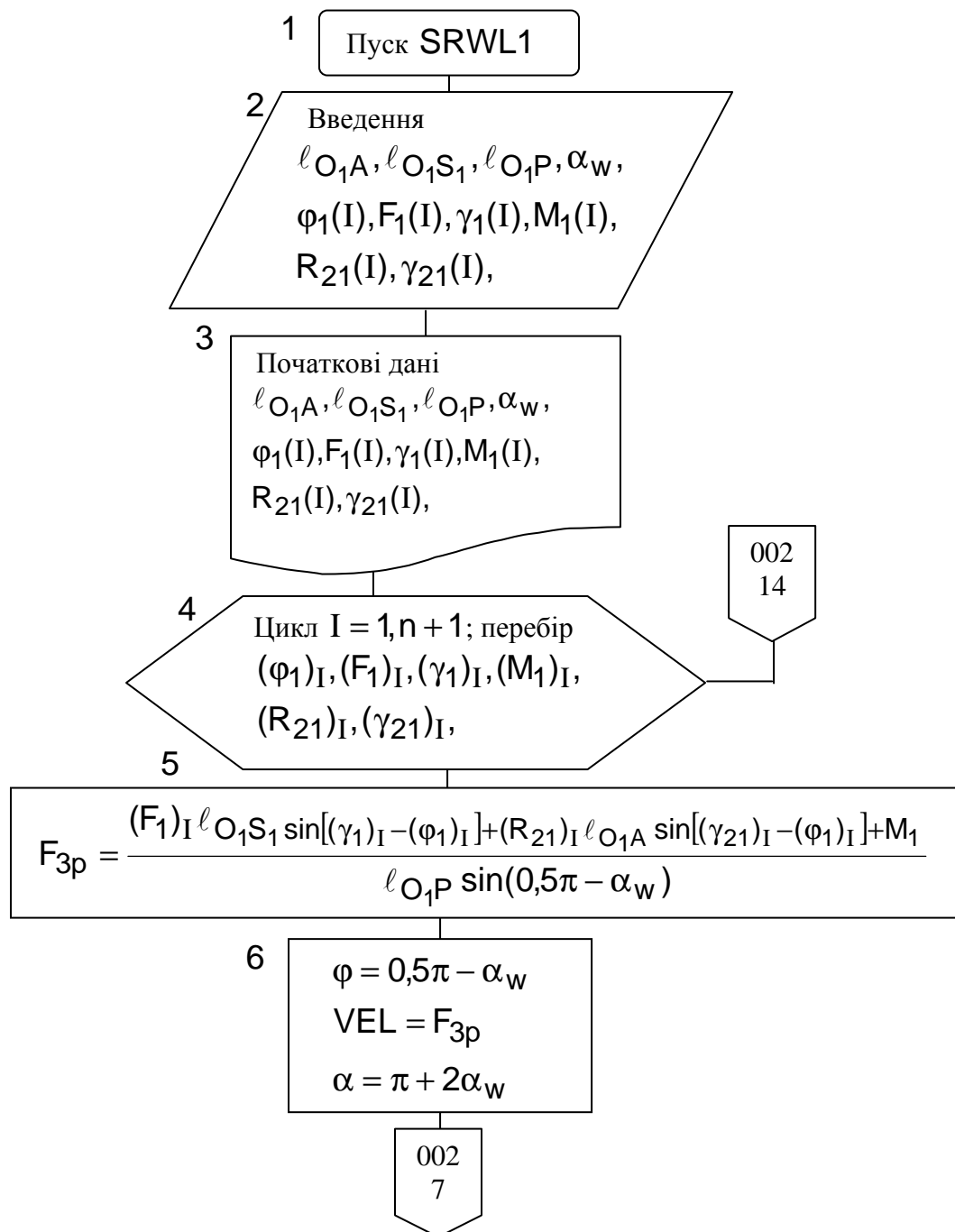
F_{3p} - величина зрівноважувальної сили;

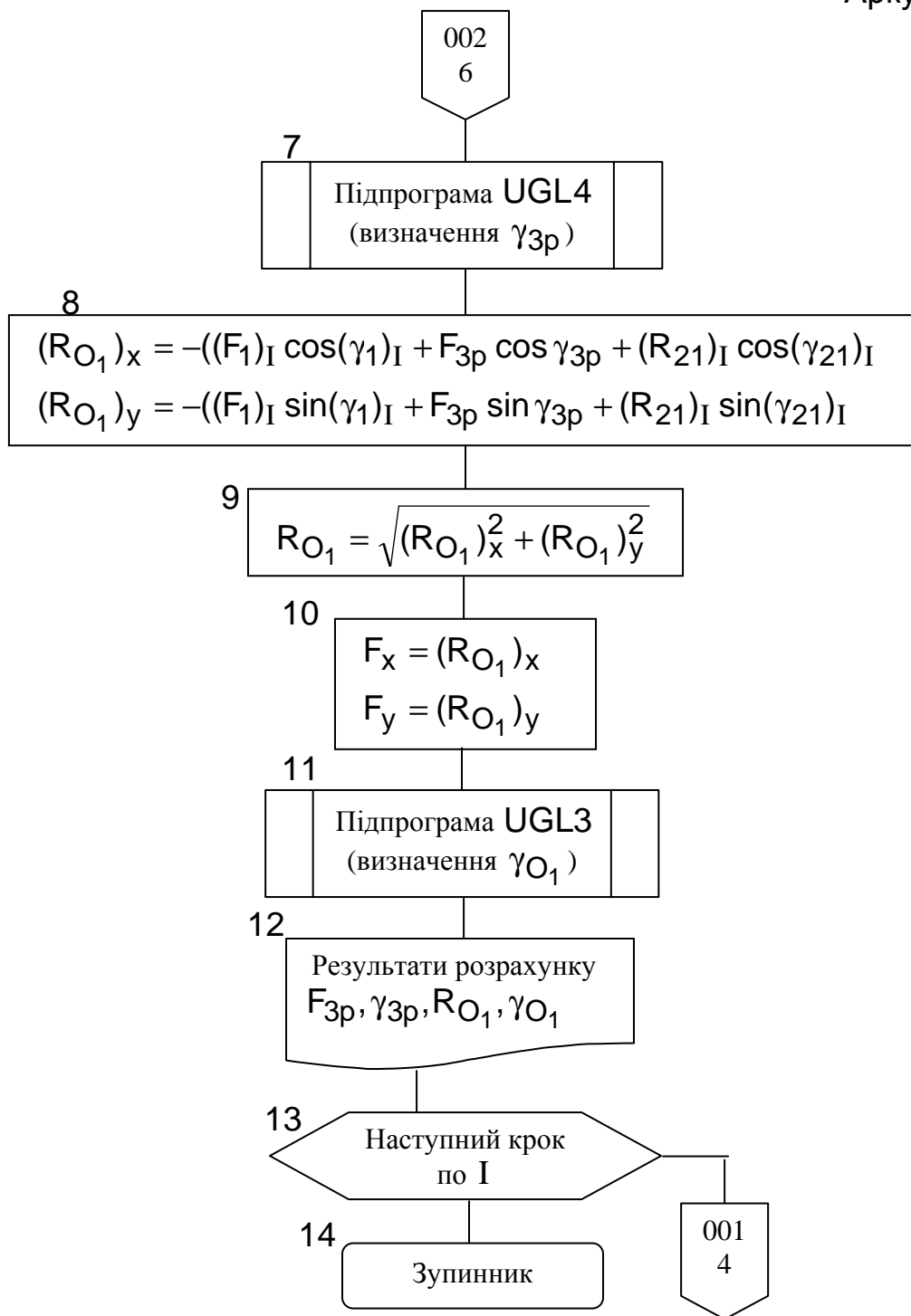
γ_{3p} - напрямний кут зрівноважувальної сили $\overline{F}_{3p}$;

R_{O_1} - значення реакції $\bar{R}_{O_1}$ від стояка на вхідну ланку 1 у шарнірі O_1 ;
 γ_{O_1} - напрямний кут реакції $\bar{R}_{O_1}$.

Аркуш 001

Схема алгоритму програми SRWL1 визначення зрівноважувальної сили та реакції в кінематичній парі, що утворюють вхідна ланка та стояк

1.4.2. Силовий розрахунок, якщо енергія від двигуна до вхідної ланки робочої машини (виконавчого механізму) передається за допомогою муфти (рис.1.6)

Дано: ℓ_{O_1A} - довжина вхідної ланки 1; $\ell_{O_1S_1}$ - розмір, що визначає положення центру мас S_1 вхідної ланки 1; φ_1 - кут, що визначає положення вхідної ланки 1; $\bar{F}_1$ - значення головного вектора відомих зовнішніх сил, що включає головний вектор сил інерції; γ_1 - напрямний кут вектора $\bar{F}_1$; $R_{21} = |R_{12}|$ - значення реакції від структурної групи, першої у порядку нашарування; $\gamma_{21} = \gamma_{12} + \pi$ - напрямний кут вектора $\bar{R}_{21}$; M_1 - алгебрична величина головного моменту відомих зовнішніх сил, що включає головний момент сил інерції.

Необхідно визначити зрівноважувальний момент M_{3P} , прикладений до вхідної ланки 1, та реакцію $\bar{R}_{O_1}$ у шарнірі O_1 .

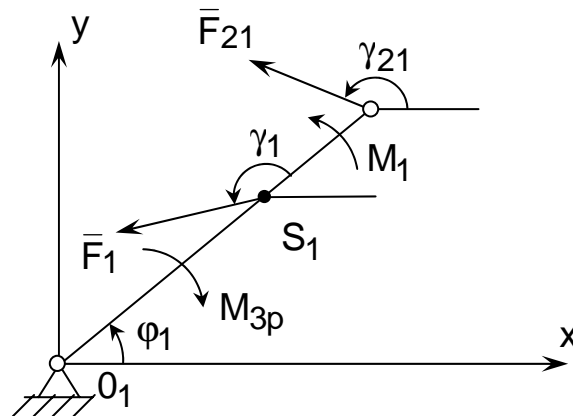

Рис. 1.6

Величину зрівноважувального моменту знаходимо із рівняння моментів

$$\Sigma \bar{M}_{O1} = \bar{M}_{3P} + \bar{M}_1 \times \bar{\ell}_{O_1A} + \bar{F}_{21} + \bar{\ell}_{O_1S_1} \times \bar{F}_1 = \mathbf{0}, (1.54)$$

або

$$\begin{aligned} \overline{M}_{3p} + \overline{M}_1 + \overline{k} \left| \begin{array}{l} \ell_{O_1A} \cos \varphi_1 \ell_{O_1A} \sin \varphi_1 \\ \mathbf{R}_{21} \cos \gamma_{21} \mathbf{R}_{21} \sin \gamma_{21} \end{array} \right| + \\ + \overline{k} \left| \begin{array}{l} \ell_{O_1S_1} \cos \varphi_1 \ell_{O_1S_1} \sin \varphi_1 \\ \mathbf{F}_1 \cos \gamma_1 \mathbf{F}_1 \sin \gamma_1 \end{array} \right| = 0, \end{aligned} \quad (1.55)$$

звідки

$$\begin{aligned} \mathbf{M}_{3p} = \mathbf{R}_{21} \ell_{O_1A} \sin(\gamma_{21} - \varphi_1) + \\ + \mathbf{F}_1 \ell_{O_1S_1} \sin(\gamma_1 - \varphi_1) + \mathbf{M}_1. \end{aligned} \quad (1.56)$$

Значення реакції $\overline{\mathbf{R}}_{O_1}$ визначимо із рівняння рівноваги сил, що діють на вхідну ланку:

$$\overline{\mathbf{F}}_{21} + \overline{\mathbf{F}}_1 + \overline{\mathbf{R}}_{O_1} = \mathbf{0}, \quad (1.57)$$

звідки

$$(\mathbf{R}_{O_1})_x = -((\mathbf{F}_{21})_I \cos(\gamma_{21})_I + (\mathbf{F}_1)_I \cos(\gamma_1)_I);$$

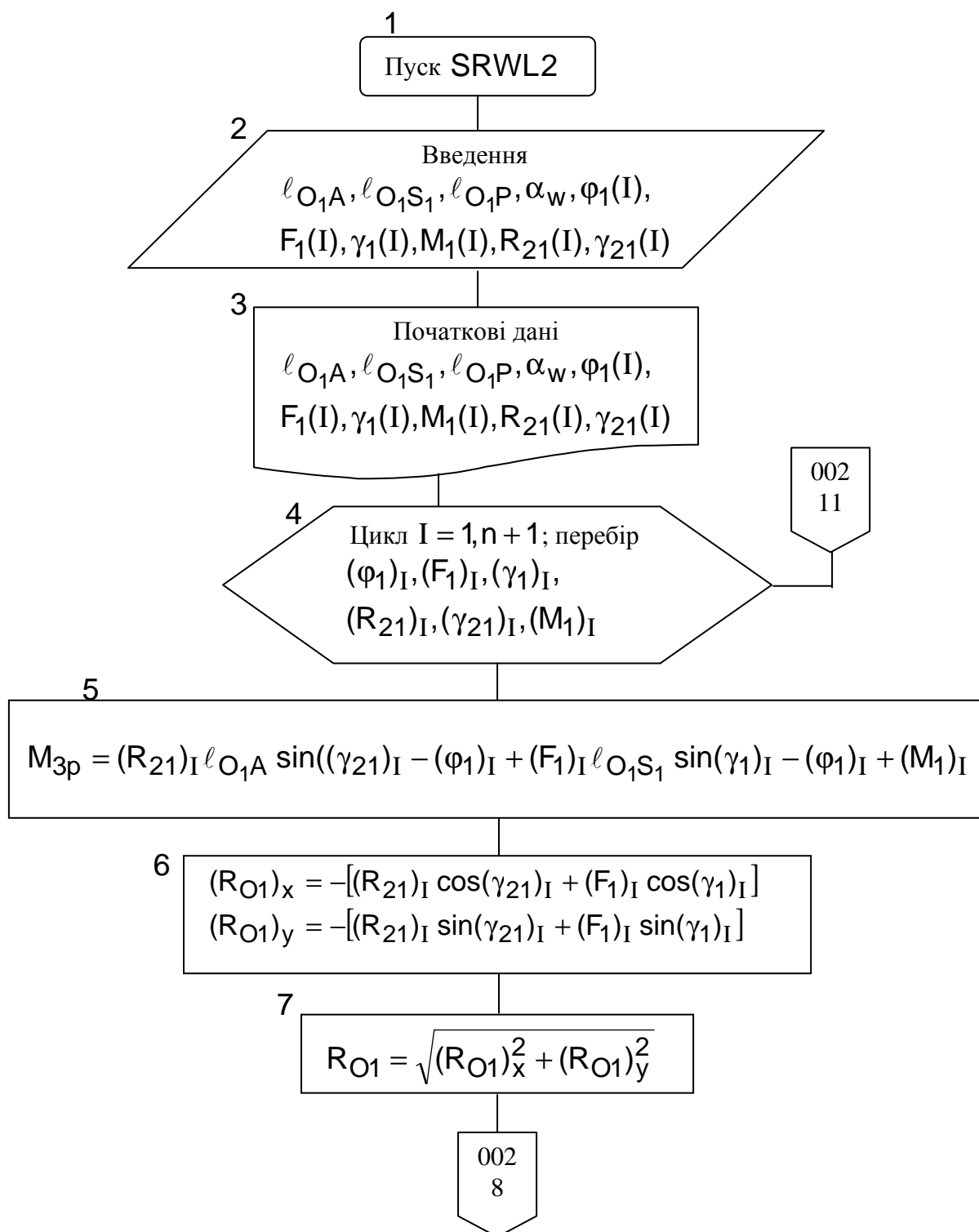
$$(\mathbf{R}_{O_1})_y = -((\mathbf{F}_{21})_I \sin(\gamma_{21})_I + (\mathbf{F}_1)_I \sin(\gamma_1)_I);$$

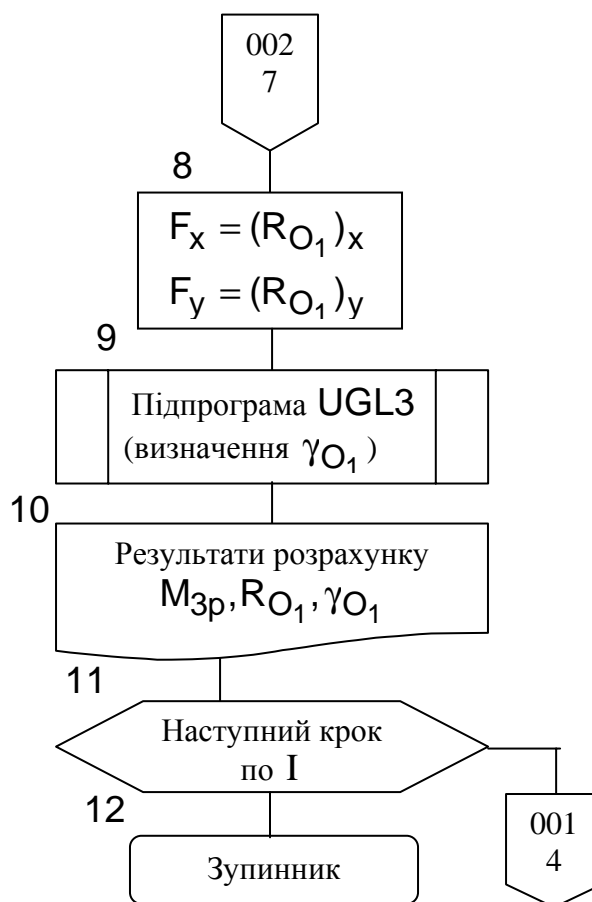
$$\mathbf{R}_{O_1} = \sqrt{(\mathbf{R}_{O_1})_x^2 + (\mathbf{R}_{O_1})_y^2}. \quad (1.58)$$

Тоді

$$\gamma_{O1} = \begin{cases} \arctg \left[(\mathbf{R}_{O_1})_y / (\mathbf{R}_{O_1})_x \right], \text{ якщо } (\mathbf{R}_{O_1})_x \geq 0, \\ \pi + \arctg \left[(\mathbf{R}_{O_1})_y / (\mathbf{R}_{O_1})_x \right], \text{ якщо } (\mathbf{R}_{O_1})_x < 0. \end{cases} \quad (1.59)$$

Схема алгоритму програми SRWL2 визначення зрівноважувального моменту та реакції в кінематичній парі, що утворюють вхідна ланка та стояк

Позначення, застосовані у схемі алгоритму програми SRWL2:

l_{O_1A} - довжина вхідної ланки 1;

$l_{O_1S_1}$ - розмір, що визначає положення центру мас на вхідній ланці;

$\varphi_I(I)$ - масив значень кута φ_I ;

$F_I(I)$ - масив значень головного вектора $\overline{F}_I$;

$\gamma_I(I)$ - масив значень напрямного кута головного вектора $\overline{F}_I$;

$R_{2I}(I)$ - масив значень реакції $\overline{R}_{2I}$;

$\gamma_{2I}(I)$ - масив значень напрямного кута реакції $\overline{R}_{2I}$;

$M_I(I)$ - масив алгебричних величин головного моменту $\overline{M}_I$;

$(\varphi_I)_I$ - елемент масиву $\varphi_I(I)$;

$(F_1)_I$ - елемент масиву $F_I(I)$;

$(\gamma_1)_I$ - елемент масиву $\gamma_I(I)$;

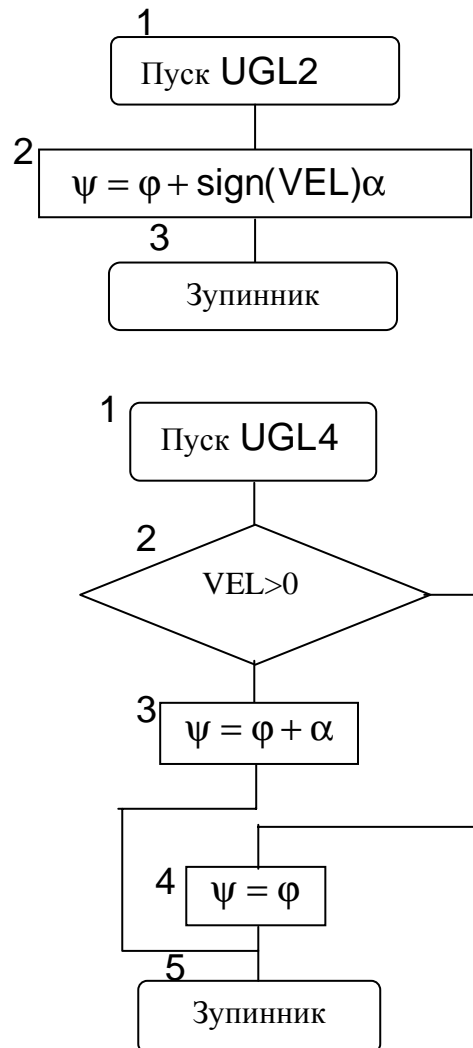
$(\gamma_3)_I$ - елемент масиву $\gamma_3(I)$;

M_{3p} - величина зрівноважувального моменту;

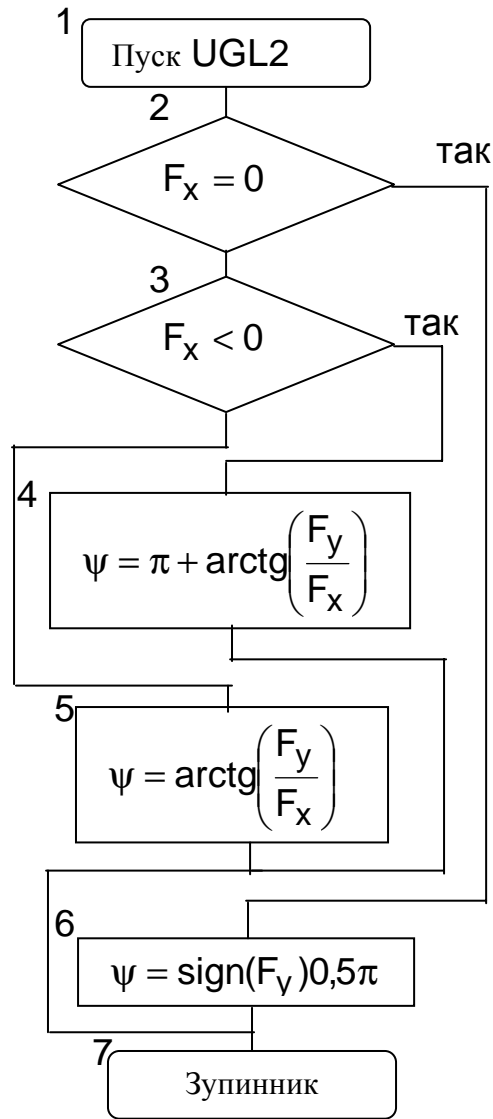
R_{O_1} - значення реакції $\bar{R}_{O_1}$ від стояка на вхідну ланку 1 у шарнірі O_1 ;

γ_{O_1} - напрямний кут реакції $\bar{R}_{O_1}$.

Схема
алгоритмів підпрограм UGL2, UGL3, UGL4 *

* Нумерація підпрограм відповідає навчальному посібнику [2].

Позначення, застосовані у схемах алгоритмів підпрограм UGL2, UGL3, UGL4 :

UGL2:

ψ - напрямний кут вектора;

φ - кут, відносно якого визначається попередній напрямок вектора;

VEL - параметр визначення напрямку вектора;

α - додатковий кут.

UGL3:

ψ - напрямний кут вектора;

F_x, F_y - проекції вектора на координатні осі;

UGL4:

φ - кут, що визначає лінію дії вектора;

α - додатковий кут;

VEL - логічний параметр;

ψ - напрямний кут вектора.

Бібліографічний список

1. Белоконев И.М. Теория механизмов и машин. Методы автоматизированного проектирования.- К., 1990.

2. Шебанов І.Г. Кінематичний синтез та аналіз авіаційних механізмів з використанням ПЕОМ.- Х., 2002.

3. Шебанов І.Г. Аналіз механізмів авіадвигунів і літальних апаратів. - Х., 1997.

Шебанов Ігор Георгійович

ДИНАМІЧНИЙ СИНТЕЗ ТА АНАЛІЗ
АВІАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕОМ.
СИЛОВИЙ РОЗРАХУНОК

Редактор Л.О. Кузьменко

Зв. план, 2003

Підписано до друку 24.09.2003

Формат 60x84 1/16. Папір офс. № 2. Офс. друк.

Ум. друк. арк. 2,6. Обл.-вид. арк. 2,93. Наклад 10 прим. (електронне видання). Замовлення 439. Ціна вільна

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
<http://www.khai.edu>

Видавничий центр «ХАІ»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
izdat@khai.edu